IX. Quamvis autem ſententiæ particulares mentaliter ſolum proferantur, unicuique tamen ſua ſibi propria, & quantitas præmii, vel pœnæ ſibi ſtatutæ, nota fiet, hoc faciente divina virtute, ſive immediate unicuique ſuam ſortem interius manifeſtando, ſive, ut ſuperius dicebamus, unicuique teſtimonium reddente conſcientia propria, ſive mediantibus viris Sanctis Chriſto aſſidentibus, & judicantibus, qui ut ſupra dictum eſt ſententiam Chriſti ad unumquemque deferent. Non ſolum autem erit unicuique nota ſua pœna, vel præmium: ſed ſicut cunctis manifeſta fient cunctorum opera: ita virtute divina cunctis nota erit ſententia, quam Dominus de unoquoque feret, ſicut & quantitas præmii, vel pœnæ, quam unuſquiſque recipiet. Et hoc ut divinæ juſtitiæ rectitudo cunctis appareat. *Iſte quippe* (inquit Aug. l. 20. de Civ. Dei, c. 1.) *dies judicii proprie jam vocatur, quod nullus ibi erit imperitæ querelæ locus, cur injuſtus ille ſit felix, & cur juſtus ille infelix. Omnium namque tunc niſi bonorum vera, & plena felicitas, & omnium non niſi malorum digna, & ſumma infelicitas apparebit.*

X. Dico ſecundo. Probabiliter exiſtimari poteſt quod Chriſtus Judex voce ſit prolaturus ſaltem illas generales ſententias; primam: *Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis Regnum a conſtitutione mundi*, quam converſus ad electos a dextris ſtantes proferet: alteram: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum*, quam in reprobos ſtantes a ſiniſtris pronuntiabit. Hoc eſto S. Th. expreſſe non aſſerat, tacite tamen admittere cenſeo. Nam tota ratio, quare negat ſententiam Chriſti voce ſenſibili fore proferendam, eſt, quia multum temporis inſumeretur; hoc autem verum quidem eſt, ſi ſententiæ particulares ſingulorum vocaliter proferrentur, non tamen ſi ſolum præfatæ generales ſententiæ vocaliter proferantur, ut omnibus patet; ergo &c.

XI. Probo autem primo. Nam verba Evangelii ſecundum litteram accipienda ſunt, quando nullum inconveniens inde ſequatur. Cum ergo Evangelium de Chriſto in forma hominis judicante, & ſententiam proferente, ita loquatur: *Tunc dicet his qui a dextris ejus erunt: Venite benedicti &c. Tunc dicet his, qui a ſiniſtris ejus erunt: Diſcedite a me maledicti.* Verbum autem *dicet* in eo, qui ſe gerit ut hominem litteraliter ſignificat locutionem vocalem; neque ex hoc ullum ſequitur inconveniens, cum illæ ſententiæ breviſſimo tempore proferantur; ergo eas vocaliter, non pure mentaliter, proferet Chriſtus.

XII. Secundo probo. Totum Judicium ſenſibili apparatu peragetur. Chriſtus in forma humana ſedebit; Aſſiſtentes, & judicandi in forma humana ante Judicem ſtabunt; ergo ſententia ſaltem generalis, quæ eſt complementum judicii, & paucis concluditur verbis, voce ſenſibili pronuntiabitur. Hunc diſcurſum licet S. Thomas videatur non admittere, ſed potius rejicere: illum tamen rejicit quatenus prolatio ſententiæ importaret immenſam temporis longitudinem, ut ſi voce proferrentur ſententiæ ſingulorum, non tamen illud rejicit de ſententiis generalibus, quæ paucis verbis concluduntur. Hoc patet ex ejus verbis, *ad* 3. ſic enim ait: *Chriſtus corporaliter apparebit, ut ab omnibus corporaliter judex cognoſcatur, quod quidem ſubito fieri poterit. Sed locutio, quæ tempore menſuratur, requireret immenſam temporis longitudinem, ſi vocali locutione judicium perageretur.* Quibus apparet S. Doctorem ſolum excludere locutionem vocalem in diſcuſſione, & examine, ac ſententiis ſingulorum, quæ certe immenſam temporis longitudinem requireret.

XIII. Tertio probo. Quia prolatio vocalis generalis ſententiæ ſuper electos, ac reprobos augebit ſolemnitatem judicii, gaudium electis, & confuſionem reprobis. Unde Aug. l. 20. de Civit. Dei, c. 24. *Voce* (inquit) *judicis evidens apparebit, qui prius cum veniſſet occultus, ante judicem ſiluit.*

XIV. Non tamen vocali locutione proferet cauſam ſententiæ, tam ſuper electos, quam ſuper reprobos. Nimirum: *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare &c.* ſicut nec reſponſiones: *Domine, quando te vidimus &c.* Tum quia multa ſunt opera præſtantiora operibus corporalibus miſericordiæ erga pauperes, ut miſericordiæ ſpiritualis opera, martyrium, tolerantia graviſſimorum laborum, & alia, ob quæ juſti ſalvabuntur. Et ſimiliter graviora alia peccata erunt, ob quæ impii damnabuntur, ut adulteria, homicidia, hæreſes &c. Neque eſt veriſimile, in ſententia juſtorum voce proferri minus laudabilia, præſtantioribus ſilentio prætermiſſis: & in ſententia impiorum voce proferri minus gravia delicta, omiſſis gravioribus. Dicere autem omnia eſſe voce proferenda, eſſet incidere in inconveniens longiſſimæ durationis in judicio peragendo, quod evitare intendimus. —— Tum etiam quia multi ſunt, qui ad opera miſericordiæ corporalia non tenentur, ut infantes, pauperes, Religioſi, qui tamen ſalvabuntur. Igitur tam iſtæ, quam aliæ cauſæ ſalvationis, vel damnationis intellectualiter ſolum manifeſtabuntur.

Eadem eſt ratio de reſponſionibus, quas ſigillatim daturi ſunt, ſive electi, ſive reprobi: neque enim pii, neque impii voce talia reſpondebunt. Nam ſi ſimul reſpondebunt, eſſet in judicio maxima confuſio: ſi vero ſigillatim, longiſſima Judicii duratio. Addo neque mentaliter talia reſponſuros pios, & impios: Sicut enim, opera miſericordiæ erogata, vel negata, eſſe erogata, vel negata Chriſto, qui in perſonis pauperum ea recipit, cum hoc in Evangelio, *Matth.* 25. *v.* 40. & 45. aperte dixerit. Hæ ſunt conjecturæ, quibus movemur. Quid autem futurum ſit, omnes videbimus, atque utinam feliciter.

QUÆSTIO III.

De Judicandis.

HIc examinandum occurrit, an omnes homines in Judicio comparebunt, an boni, & mali, & Angeli judicabuntur: Et an quiſque cognoſcet opera ſua, & alterius, & quomodo.

DUBIUM I.

An omnes Homines in Judicio Comparebunt.

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. DIco. Omnes omnino homines qui fuerunt ab initio, & erunt uſque ad finem mundi, ſive boni, ſive mali, ſive parvuli, ſive adulti, ſive fideles, ſive infideles in judicio coram Chriſto comparebunt. Ita cum S. Th. *q.* 89. *Suppl. art.* 5. ſentiunt omnes Catholici. Ita enim nobis proponunt Scripturæ, Matth. 25. v. 32. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes.* Rom. 14. v. 10. *Omnes enim ſtabimus ante Tribunal Chriſti: Scriptum eſt enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo: Itaque unuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.* Item 2. Cor. 5. v. 10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.*

II. Hæc Pauli verba exponens S. Th. *Lect.* 2. *in cap.* 5. 2. *ad Cor.* ait: *Primo enim ponit ejus univerſalitatem, quia nullus excipietur ab illo judicio. Et ideo dicit* Omnes nos, *ideſt omnes homines, bonos, & malos, magnos, & parvos.* Et confirmat ex textu allato, *c.* 14. *ad Romanos*, & addit ex Apoc. 20. v. 12. *Et vidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt.* Cui addi poteſt aliud ex Apoc. cap. 1. v. 7. *Ecce veniet cum nubibus, & videbit eum omnis oculus.* His jungi poteſt illud, *Act.* 10. *v.* 42. ubi Petrus dicit Chriſtum ſibi præcepiſſe: *Prædicare populo, & teſtificari quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt a Deo Judex vivorum, & mortuorum.*

III. Ratio autem, quam tradit S. Th. hoc *a.* 5. eſt: Quia *Poteſtas judiciaria Chriſto homini collata eſt in præmium humilitatis quam in paſſione exhibuit* (juxta illud Pauli ad Philipp. 2. v. 8. &c. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Ut in nomine Jeſu omne genuflectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Et omnis lingua confiteatur &c.*) Sed *Chriſtus in ſua paſſione ſanguinem pro omnibus fudit, licet non in omnibus effectum habuerit propter impedimentum in aliquibus inventum;* ergo *congruum eſt, ut omnes homines in judicio congregentur ad videndum ejus exaltationem in humana natura, ſecundum quam conſtitutus eſt a Deo judex vivorum, & mortuorum.* Ita S. Thomas.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

IV. QUod primo obſtare videtur, eſt de parvulis, videtur enim iſtos non eſſe ſiſtendos ante tribunal Chriſti. Si enim dicit Paulus, 2. *Corinth.* 5. *v.* 10. Quod *Omnes manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*, quid referre poterunt parvuli ante uſum rationis mortui, qui in corpore nihil boni, aut mali geſſerunt?

V. Reſpondet S. Th. primo hoc art. 2. ad 3. *Quod etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes in judicio comparebunt non ut judicentur* (judicio nimirum diſcuſſionis) *ſed ut videant gloriam Judicis.*

Reſp. ſecundo. Quod licet cum eſſent in corpore infantes nihil geſſerint actione, & voluntate propria, habuerunt tamen actione, & voluntate aliena aliquid, quo digni fierent, ut in judicio, vel vocarentur ad dexteram, vel rejicerentur ad ſiniſtram. Nec illud verbum *Geſſit* adeo ſtricte uſurpandum eſt, ut ſemper pro opere, & quidem proprio debeat intelligi. Nam ſicut ly *Geſſit* extenditur etiam ad cogitationes, & omiſſiones: ita & extendi poteſt ad bonos, vel malos habitus, ex propria, vel aliena actione relictos. Sic mitibus, miſericordibus, mundis corde, pacificis, *Matth.* 5. Regnum Cælorum promittitur. Et e contra avari, immundi, ebrioſi a Regno Cælorum excluduntur, 1. *ad Cor.* 6. & *ad Epheſ.* 5. cum ergo pueri e corpore deceſſerint, vel in gratia baptiſmali, vel ea privati, & proinde in peccato originali habebunt aliquid, quo in judicio vel vita, vel pœna æterna judicentur.

VI. Hæc eſt doctrina S. Th. *Lect.* 1. *in cap.* 5. 2. *ad Cor.* ubi propoſito ſibi hoc argumento, videlicet: *Sed de pueris non videtur, quia dicitur*, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit: *Sed pueri nihil geſſerunt in corpore; ergo &c.* Cui reſpondet: *Sed dicit Gloſſa quia non judicabuntur pro his, quæ ipſi geſſerunt per ſe, ſed de his, quæ geſſerunt per alios: dum per eos crediderunt, vel non crediderunt, & baptizati, vel non baptizati fuerunt: vel damnabuntur pro peccato primi Parentis.*

VII. Hæc

VII. Hæc doctrina ex Auguſtino ſumpta eſt, *Ep.* 107. modo 217. *ad Vitalem, c.* 8. ubi hæc habet: *Scimus etiam, parvulos ſecundum ea, quæ per corpus geſſerunt, recepturos, vel bonum, vel malum. Geſſerunt autem, non per ſeipſos, ſed per eos, quibus pro illis reſpondentibus, & renuntiare Diabolo dicuntur, & credere in Deum; unde & in numero fidelium computabantur, pertinentes ad ſententiam Domini dicentis:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: *Propter quod & illis qui hoc ſacramentum non accipiunt, contingit quod ſequitur:* Qui autem non crediderit, condemnabitur. *Unde & ipſi, ſicut dixi, ſi in illa parva ætate moriuntur, utique ſecundum ea quæ per corpus geſſerunt, ideſt, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda, & ora geſtantium crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati ſunt —— ſecundum hæc ergo quæ per corpus geſſerunt, non ſecundum ea, quæ ſi diu hic viverent, geſturi fuerant* (ut falſo Pelagiani aſſerebant) *judicantur.*

Eadem docet, *l.* 6. *contra Julian. c.* 10. ubi quærens a Juliano, an parvuli, qui in corpore nihil geſſerunt manifeſtabuntur ante tribunal Chriſti, vel non. Et reſpondens, quod manifeſtabuntur, & reportabunt quod in corpore geſſerunt, non per ſe, ſed per alios ſive bonum, ſive malum, ſubjungit: *Vide ergo quam importune nolis, parvulum de alieno peccato reportare malum, & velis eum de alieno recte facto reportare bonum, non qualecumque, ſed Dei Regnum. Alienum quippe opus eſt cum credit per alterum, ſicut alienum opus fuit, cum peccavit in altero.* Quibus Julianum Pelagianum redarguit, qui ex una parte admittebat parvulos alieno facto bono admitti per baptiſmum ad regnum, & reportare bonum; & ex alia negabat alieno peccato, nempe, originali reportare malum, & excludi a regno.

Obſtare ſecundo videtur, aliquos maxime impios, ac infideles in judicium cum aliis non comparituros, cum jam judicati ſint. Sed de hoc ſtatim dicam.

DUBIUM II.

An omnes homines, & Angeli, ſive boni, ſive mali judicandi ſint?

§. I.

De hominibus bonis.

I. OBſervo cum S. Thom. tum *Quæſt.* 89. *Suppl. art.* 6. tum *Opuſc.* 2. *c.* 243. quod ad judicium tria concurrere videntur. Primo quidem, quod aliquis Judici præſentetur. Secundo. Quod merita ejus diſcutiantur. Tertio. Quod ſententiam accipiat. Simile quid conſiderari poteſt in Judicio divino. Et quidem quoad primum: Jam oſtenſum eſt, quod omnes boni, & mali homines a primo homine uſque ad ultimum coram Chriſto judice ſiſtentur, ut dicitur, 2. Cor. 5. v. 10. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti*, a qua generalitate, nec etiam ipſi parvuli, qui vel ſine baptiſmo, vel cum baptiſmo deceſſerunt, excluduntur, ut ſupra dictum eſt. Quæritur hic de diſcuſſione meritorum, & ſententia Judicis.

II. Dico. Omnes homines boni, & mali judicabuntur judicio, & ſententia retributionis, non tamen omnes judicio diſcuſſionis proprie dictæ. Ita S. Th. dicta *q.* 89. *a.* 6. ubi de bonis hæc habet: *Ad judicium duo pertinent, ſcilicet diſcuſſio meritorum, & retributio præmiorum. Quantum ergo ad retributionem præmiorum, omnes judicabuntur, etiam boni, in eo quod unuſquiſque recipiet ex divina ſententia præmium merito reſpondens. Sed diſcuſſio meritorum non fit, niſi ubi eſt quædam meritorum commixtio bonorum cum malis. Qui autem ædificant ſupra fundamentum fidei* aurum, & argentum, & lapides pretioſos (1. Cor. 3.) *divinis ſervitiis totaliter inſiſtentes, qui nullam admixtionem notabilem alicujus mali meriti habent, in eis diſcuſſio meritorum locum non habet: ſicut illi qui rebus mundi penitus abjectis ſollicite cogitant ſolum quæ Dei ſunt: & ideo ſalvabuntur, ſed non judicabuntur. Illi vero qui ædificant ſuper fidei fundamentum* ligna, fœnum, ſtipulam, *qui adhuc ſcilicet amant ſæcularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen, quod nihil Chriſto præponunt, ſed ſtudent peccata eleemoſynis redimere, habent quamdam commixtionem bonorum meritorum cum malis. Et ideo diſcuſſio meritorum in eis locum habet. Unde tales quantum ad hoc judicabuntur, & tamen ſalvabuntur.* Hoc idem docet, *Opuſc.* 2. *c.* 243.

III. Sed dices primo. Jo: 3. v. 18. *Qui credit in eum non judicatur*: ſed omnes boni crediderunt in eum; ergo boni non judicantur. —— Reſpondet S. Th. *art.* 6. citato *ad* 1. exponendo textum, *Non judicatur* judicio punitionis, concedo: præmiationis, nego. Igitur: *Quia punitio eſt effectus juſtitiæ, præmiatio autem miſericordiæ: ideo magis judicio, quod eſt actus juſtitiæ, antonomaſtice punitio attribuitur; ut interdum judicium pro ipſa condemnatione accipiatur. Et ſic intelligitur auctoritas inducta, ut per Gloſſam* (ordin. ſuper illud, ut judicet mundum) *ibidem.* Quare verbum illud *non judicatur*, idem eſt, ac judicio non condemnatur.

IV. Dices ſecundo. Sancti ſunt certi de ſua beatitudine, quia jam beati: ſed quod certum eſt non vocatur in Judicium; ergo Sancti non vocabuntur in judicium. —— Præterea timor opponitur beatitudini: judicium autem extremum, quia tremendum, fieri non poterit abſque timore eorum, qui erunt judicandi.

Reſpondet S. Th. citato loco ad 2. *Quod diſcuſſio meritorum in electis non erit ad tollendam certitudinem beatitudinis a cordibus ipſorum judicandorum, ſed ut præminentia bonorum meritorum ad mala oſtendatur omnibus manifeſte, & ſic Dei juſtitia comprobetur.* Ad id quod additur eodem modo dico cum S. Th. *ad* 3. Quod judicii terror refertur ad tempus vitæ præſentis, in qua certe ab omnibus etiam juſtis cum terrore apprehenditur. At tunc erit quidem maxime tremendum malis, non autem bonis, quibus nulla erit mali ſuſpicio.

V. Dices Tertio. In judicio nemo erit, qui non habuerit bona opera aliquibus malis permixta, quia ut dicitur, 1. *Joan.* 1. *v.* 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: ergo omnes etiam maxime boni judicabuntur judicio diſcuſſionis.

Reſp. S. Th. *Opuſc.* 2. *c.* 243. Quod in aliquibus nulla futura ſit commixtio boni, & mali, non quia abſque peccato vixerint: ſed quia in eis fuerunt levia quædam peccata, quæ per fervorem charitatis quodammodo dum viverent conſumpſerunt, ita ut nihil eſſe judicentur.

VI. Quia tamen diſcuſſio in judicio generali non fiet humano modo, ſeu vocaliter, ut cum S. Th. *q.* 88. *Suppl. art.* 2. ſupra diximus, ſed pure mentaliter, Deo nimirum judicandorum conſcientias non ſolum cognoſcere, ſed etiam ſingulis mundi hominibus diſtincte, & clare manifeſtante: ideo cenſet Sylvius, *in art.* 1. hujus *q.* 89. in hoc ſenſu omnes ſive bonos, ſive malos eſſe judicio diſcuſſionis judicandos, quia omnium, ſive bonorum, ſive malorum, & infidelium, immo & puerorum arcana omnibus patebunt, nec in hoc ſenſu negari a S. Th. Quod probabile judico.

Nam S. Th. hic *ad* 2. ut ſupra dixi ponit diſcuſſionem meritorum, *ut præminentia bonorum ad mala oſtendatur omnibus manifeſte, & ſic Dei juſtitia comprobetur;* ergo cum nec omnes infideles æqualiter peccaverint, nec omnes perfecti æqualiter a peccato receſſerint, ut appareat juſtitia Dei, cur aliqui magis, alii minus, vel puniantur, vel præmientur, ſingulorum opera fient ſingulis ac omnibus manifeſta, & ſic in hoc ſenſu omnes judicabuntur judicio diſcuſſionis, & etiam ipſi parvuli ſine baptiſmo decedentes, dum videbunt cauſam, quare ipſi excludantur a Regno, & alii ad Regnum admittantur.

§. II.

De hominibus malis.

VII. DIco. Mali omnes ſunt judicandi judicio retributionis, ſed non omnes judicio diſcuſſionis ſaltem ſtricte ſumpto. Ita S. Th. dicta *q.* 89. *art.* 7. his verbis: *Judicium, quod eſt pœnarum retributio pro peccatis, omnibus malis competit: judicium autem quod eſt diſcuſſio meritorum, ſolum fidelibus. Quia in infidelibus non eſt fidei fundamentum; quo ſublato, omnia opera ſequentia perfecta rectitudine intentionis carent: unde non eſt in eis aliqua permixtio bonorum operum, vel meritorum ad mala, quæ diſcuſſionem requirat. Sed fideles, in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent: qui quamvis non ſit meritorius ſine charitate, tamen quantum eſt de ſe, eſt ordinatus ad meritum. Et ideo in eis judicium diſcuſſionis locum habet. Unde ipſi fideles, qui fuerunt ſaltem numero cives Civitatis Dei judicabuntur ut cives in quos ſine diſcuſſione meritorum ſententia mortis non feretur. Sed infideles condemnabuntur ut hoſtes, qui conſueverunt apud homines abſque meritorum diſcuſſione exterminari.* Ita S. Thomas; quibus intendere videtur infideles a judicio diſcuſſionis eo modo, quo fit apud homines, non tamen a judicio diſcuſſionis per puram manifeſtationem publicam majoris, vel minoris gravitatis delictorum in aliquibus quam in aliis. Unde in judicio gravior apparebit infidelitas Judæorum, qui noluerunt credere Chriſto, quam Reginæ Auſtri, & Ninivitarum, ut dicitur, *Matth.* 12. *v.* 41. & 42. Unde licet non ſit futura diſcuſſio inter bona, & mala opera infidelis, qui judicatur, quia in eo nulla erit permixtio bonorum, cum malis, fiet tamen diſcuſſio, ſeu comparatio per manifeſtationem malorum operum illius comparate ad bona opera fidelium, & aliorum infidelium peccata magis, vel minus gravia. Et in hoc ſenſu intelligi poteſt Sanctus Thomas.

VIII. Dices primo, Joann. 3. verſ. 16. *Qui non credit, jam judicatus eſt*; ergo infideles & mali jam damnati non judicabuntur. —— Reſpondeo cum S. Thom. hoc *artic.* 7. *ad* 1. Quod infideles, & etiam mali jam judicati ſunt, quia jam damnati, adhuc tamen judicabuntur. Fideles quidem mali *ad manifeſtationem divinæ juſtitiæ, per quam oſtendatur, eos juſte a Sanctorum Civitate excludi, cujus eſſe cives numero exterius videbantur.* Infideles etiam ut oſtendatur, juſte eos damnari, qui Civitatis Sanctæ cives eſſe noluerunt.

IX. Dices ſecundo, *Pſalm.* 1. *verſ.* 6. legitur *non reſurgent impii in judicio*: ergo mali non judicabuntur —— Reſpondetur, quod impii dicuntur non reſurrecturi in judicio, non quia judicandi non ſint: ſed quia in judicio non conſiſtent tamquam victores, ſicut juſti, ſed cauſa cadent, & condemnabuntur. Unde ſubditur: *Neque peccatores in concilio juſtorum.*

§. III.

De bonis, & malis Angelis.

X. DIco, Angeli ſive boni, ſive mali in judicio univerſali per ſe non judicabuntur, quantum ad præmium, vel ſupplicium eſſentiale, ſed conſecutive quantum ad præmium, vel pœnam accidentalem. Ita S. Th. *quæſt.* 89. *Suppl. art.* 8.

ubi

ubi ait: *Judicium diſcuſſionis nullo modo habet locum neque in bonis Angelis, neque in malis. Quia neque in bonis poteſt aliquid mali inveniri, neque in malis aliquid boni ad judicium pertinens. Sed ſi loquamur de judicio retributionis, ſic eſt diſtinguenda duplex retributio. Una reſpondens propriis meritis Angelorum: Et hæc a principio fuit utriuſque facta, dum quidam in beatitudine ſublimati ſunt; quidam vero in miſeria demerſi. Alia retributio eſt, quæ reſpondet meritis bonis, vel mali per Angelos procuratis: & hæc retributio in futuro judicio fiet: quia boni Angeli amplius gaudium habebunt de ſalute eorum, quos ad meritum induxerunt, & mali amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala ſunt incitati. Unde directe loquendo judicium neque ex parte judicantium, neque ex parte judicandorum, erit Angelorum, ſeu hominum: ſed indirecte quodammodo reſpiciet Angelos, in quantum actibus hominum fuerunt commixti.*

XI. Probatur etiam eadem prima pars. Chriſtus eorum tantum per ſe, & directe erit judex, quorum eſt Redemptor, cum judiciaria poteſtas conveniat Chriſto merito redemptionis, ut ſupra diximus, *Qu.* 2. *Dub.* 1. §. 2. Sed Chriſtus non eſt Redemptor Angelorum. Unde dicit Paulus, Hebr. 2. verſ. 16. *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* Et propterea, *Tom.* 1. *in* 3. *p. Tract. de Gratia Chriſti. Qu.* 3. *Dub.* 4. §. 2. oſtendimus, Angelos non accepiſſe gratiam, & gloriam eſſentialem ex meritis Chriſti. Prædeſtinatio enim bonorum, & reprobatio malorum Angelorum, ſicut præceſſit decretum conditionis Adami, ita præceſſit decretum de Chriſto Redemptore, qui ſecundum ſententiam S. Thomæ ſi Adam non peccaſſet non veniſſet.

XII. Neque obſtat. Quod Paulus dicat, 1. Cor. 6. v. 3. *Neſcitis quoniam Angelos judicabimus?* Quid cum non poſſit referri ad ſtatum præſentis temporis, referri debet ad futurum judicium —— Nam ut ait S. Thom. hoc a 8. ad 1. *Verbum Apoſtoli eſt intelligendum de judicio comparationis: quia quidam homines quibuſdam Angelis ſuperiores invenientur.* Et, *Lect.* 1. *c.* 6. 1. *ad Cor.* poſtquam dixit, poſſe intelligi de malis Angelis, qui condemnabuntur a Sanctis, quorum virtute victi, & fugati ſunt, ſubjungit: *Poteſt etiam hoc intelligi de bonis Angelis, quorum plurimi in comparatione quadam invenientur Paulo, & ſimilibus ejus inferiores. Unde ſignanter non dicit,* judicabitis, *ſed* judicabimus: *Quamvis etiam dici poſſit, quod ex conſequenti ſi Sancti judicabunt homines bonos, & malos, erit judicium de bonis Angelis, quorum accidentale præmium augetur ex præmio Sanctorum per Angelos illuminatorum, & etiam de malis Angelis, quorum pœna augetur ex pœna hominum per eos ſeductorum.*

XIII. Ex his poſtremis S. Thomæ verbis apparet ſecunda pars aſſerti, nempe, quomodo Angeli boni, & mali indirecte, & ex conſequenti ſint in judicio, quod de hominibus fiet, & ipſi judicandi, & retributionem accidentalem a Chriſto etiam ut homine accepturi. Boni quidem, quia ſi ut dicit Chriſtus Lucæ 15. v. 10. *Gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*: Quanto amplius erit eorum gaudium, cum viderint homines cuſtodiæ ſuæ commiſſos conſiliis eorum bene uſos, ſibique in gloria conſortes factos? Mali vero quia videntes multiplicatam ruinam eorum, quos pravis ſuaſionibus perdiderunt, & alia quæ ſtatim ſubjiciunt, atrocius torquebuntur. Propterea 2. Petri 2. v. 4. *Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos in judicium reſervari.* Quia ut ait S. Th. dicto art. 8. ad 2. *Ipſi Dæmones cunctis videntibus tunc præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, ut jam non ſit eis liberum egredi extra; quia hoc eis non concedebatur, niſi ſecundum quod ordinabantur ex divina providentia ad hominum vitam exercendam.* Et hoc intendebant Dæmones, cum de Chriſto eos ab obſeſſis ejiciente conquerebantur dicentes, Matth. 8. v. 29. *Quid nobis & tibi Jeſu Fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Quaſi nondum adveniente judicii extremi tempore vellet eos in inferno recludere, nec amplius eis permittere, ut inde ad homines exercendos egrederentur.

XIV. Judicabuntur ergo Dæmones a Chriſto judice: partim quia ſic recludentur in inferno, ut egredi amplius non poſſint: partim quia auferetur ab eis omnis poteſtas nocendi electis: partim quia non poterunt amplius procurare, ſibi exhiberi honores divinos: partim denique, quia ipſorum malitia toti mundo manifeſtabitur cum eorum ignominia. Tunc enim perfecte fiet id quod *ad Col.* 2. *v.* 15. factum refertur: *Et expolians principatus, & poteſtates, traduxit illos confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Quia Chriſtus expoliabit dæmones omni poteſtate, plene de illis triumphabit, palam eos oſtentans, omnibuſque, ut ſeductores, ac rebelles exhibens, eo modo quo Reges, & Imperatores parta victoria ſolent in triumpho præcipuos ac potentiores hoſtes captivos cum oſtentatione ducere. Juſti vero etiam dæmones judicabunt, partim approbando Chriſti judicium, partim ipſis tamquam vilibus, & contemptibilibus coram toto mundo inſultando cum gloriatione in Deo. Quæ omnia augebunt ſuperbiſſimis ſpiritibus dolorem, ac pœnam.

XV. Hoc igitur modo fiet a Chriſto etiam ſuper Angelos, ſive bonos, ſive malos. Unde S. Th. 3. *p. q.* 59. *a.* 6. videtur abſolute aſſerere, etiam Angelos a Chriſto homine eſſe judicandos, non quidem quantum ad præmium, vel pœnam eſſentialem. Nam hoc factum eſt per Chriſtum in quantum eſt verbum Dei a principio mundi, ſed quantum ad alia accidentalia, in quibus Chriſto homini ſubditi ſunt, eique parent. Primo. Quia humanitas Chriſti ex majori propinquitate ad Deum plus de divina virtute participat, ideoque etiam Angelos illuminare poteſt. Secundo. Quia Chriſtus ob humilitatem paſſionis meruit exaltari etiam ſuper Angelos. Tertio. Quoad ea, quæ circa homines geruntur, quorum Chriſtus eſt Caput ſpeciali modo. Unde quoad hoc ſubſunt Chriſti judicio, ideoque ei ut homini miniſtrabant, & dæmones ab eo petebant, ne ab obſeſſis eos ejiceret. Et tandem quia a Chriſto judicante pendet eorum accidentalis gloria, vel pœna ut dictum eſt. Videatur S. Th. loco citato.

D u b i u m III.

An in judicio quilibet cognoſcet opera ſua, & aliena, & quomodo?

§. I.

Reſolutio Primæ Partis.

QUamvis hæc quæſtio reſolvi poſſit ex iis, quæ diximus ſupra, præſertim, *Qu. præcedent. Dub.* 3. §. 1. ex Sanct. Auguſtino. Tamen quia de hoc agit S. Th. *q.* 87. *Supplement.* ideo eam breviter tractare exiſtimo.

I. Dico ergo: In Judicio univerſali ſua cuique bona, vel mala opera, quæ dum hic viveret, fecit, manifeſta erunt. Ita S. Th. *q.* 87. citata, *art.* 1. Nam *Sicut dicitur, Rom.* 2. *In die illa, qua judicabit Dominus, teſtimonium unicuique ſua conſcientia reddet, & cogitationes erunt accuſantes, & defendentes. Et quia oportet, quod teſtis, accuſator, & defenſor in quolibet judicio habeat eorum notitiam, quæ in judicio verſantur; in illo autem communi judicio omnia opera hominum in judicium venient; oportet, quod omnium operum ſuorum quiſque tunc notitiam habeat. Unde conſcientiæ ſingulorum erunt quaſi quidam libri continentes res geſtas, ex quibus judicium procedet, ſicut etiam in judicio humano regiſtris utimur. Et iſti ſunt libri, de quibus Apoc.* 20. *dicitur:* Libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum: *Ut per libros qui dicuntur ſic aperti, ut Auguſtinus exponit* 20. *de Civ. Dei* (cap. 14.) ſignificentur Sancti novi, & veteris Teſtamenti in quibus Deus oſtendit, quæ mandata fieri juſſiſſet. *Unde Richardus de S. Victore* (in Tractat. de judiciar. poteſt.) *dicit*: Erunt corda eorum, quaſi quædam Canonum decreta: *Sed per librum vitæ, de quo ſubjungitur, intelliguntur conſcientiæ ſingulorum, quæ dicuntur ſingulariter liber unus, quia virtute divina fiet, ut cunctis ad memoriam ſua facta revocentur: Et hæc vis in quantum ad memoriam homini reducet ſua facta, liber vitæ dicitur. Vel per primos libros conſcientiæ intelliguntur, per ſecundum ſententia Judicis in ejus providentia deſcripta.* Ita S. Thom.

II. Hæc autem ſecunda S. Thomæ expoſitio, quod per *Libros* intelligantur conſcientiæ ſingulorum, & per *Librum* vitæ, librum in quo Judex ſententiam prædeſtinationis electorum leget, videtur aptior, & conformior textui Apocalypſis. Quare Joannes illic non dicit, in libro vitæ ſcripta eſſe Opera cujuſque, ſed *Nomina*, & ideo ſubdit, v. 15. *Et qui non inventus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* Non ergo dicitur liber vitæ, quia in eo ſcripta ſint acta, & geſta vitæ, ſed quia in eo ſcripti ſunt omnes prædeſtinati ad vitam. Libri ergo aperientur, ideſt ſingulorum memoriæ præſentabitur quidquid faciendum illis erat pro ſuo ſtatu, & officio, & quidquid fecerint, & teſtimonio conſcientiæ facta cum lege conferente, & accuſante, vel excuſante, videbit quiſque, qua retributione dignus ſit. Deinde expendetur in mente Judicis liber alius, qui eſt liber vitæ, in quo ſoli prædeſtinati conſcripti ſunt, in quo quiſque videbit quomodo per Dei gratiam, quæ prædeſtinationis effectus eſt, prædeſtinationem compleverit, & ſuam vocationem certam fecerit, & quomodo reprobi in illo libro nunquam ſcripti, ſupplicia fuerint promeriti.

III. At quomodo, inquies, cuique ſtatim occurrere poterunt omnia, & ſingula totius vitæ etiam minuta peccata?

Reſpondet S. Th. dicto art. 1. ad 1. *Quod quamvis multa merita, & demerita, a memoria exciderint; tamen nullum eorum erit, quod non aliquo modo maneat in ſuo effectu. Quia merita, quæ non ſunt mortificata, manebunt in præmio, quod eis redditur: quæ autem mortificata ſunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc, quod homo poſt gratiam ſuſceptam peccavit. Similiter etiam demerita, quæ non ſunt per pœnitentiam deleta, manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur; quæ autem pœnitentia delevit, manent in ipſa pœnitentiæ memoria, quam ſimul cum aliis meritis in notitia habebunt. Unde in quolibet homine erit aliquid, ex quo poſſit ad memoriam ſua opera revocare. Et tamen ut Aug. dicit* (20. de Civit. Dei c. 14.) *principaliter ad hoc divina vis operabitur;* ait enim: *Quædam divina vis aderit, qua fiet, ut cuncta peccata ad memoriam revocentur.*

IV. Inquies tamen iterum. Juſti, qui in charitate ſunt, dum ſuorum peccatorum recordantur, de eis dolent; ergo ſi tunc electis omnia ſua peccata, quæ in aliquibus fuere graviſſima, ad memoriam revocarentur, maximus in eis excitaretur dolor, quod tamen eſſe non poteſt, quia ut habetur, *Apoc.* 21. *v.* 4. in eis *dolor non erit ultra.*

V. Sed reſpondeo ex doctrina S. Thom. citato loco *ad* 3. Quod licet tale ſit charitatis ingenium in hac vita, de peccatis dolere: tamen in patria lætitia erit potentior, ut omni dolori obſiſtat, ne occupare animum poſſit beatis: immo potius de divina clementia gaudebunt, per quam ab illis malis liberati ſunt. Sicut ſolent poſt prælium milites lætari de illis, quæ evaſerunt periculis, atque illi, qui de gra-

vif-

viſſimis morbis convaluerunt. At e contrario damnati bonorum quæ fecerunt memores, nullum inde oblectamentum percipient: immo plus eis augebitur mœſtitia, juxta illud Boetii, 2. de conſolatione: *Summum infortunii genus eſt, fuiſſe felicem.*

§. II.

Reſolutio Secundæ Partis.

VI. DIco. Non ſolum unuſquiſque videbit opera ſua in conſcientia propria, ſed etiam opera aliena leget in conſcientia alterius, adeo ut omnia, ſive bona, ſive mala, quæ quiſque geſſit in vita, omnibus ſint apparitura. Ita S. Th. *q.* 87. citata *art.* 2. & probat hoc diſcurſu: *In ultimo, & in communi judicio oportet, quod divina juſtitia omnibus evidenter appareat, quæ nunc in pleriſque latet. Sententia autem condemnantis, vel præmiantis juſta eſſe non poteſt, niſi ſecundum merita, vel demerita proferatur. Et ideo ſicut oportet, quod Judex, & aſſeſſor Judicis merita cauſæ cognoſcant ad hoc quod juſtam ſententiam proferant; Ita oportet, ad hoc quod juſta ſententia appareat, quod omnibus ſententiam cognoſcentibus merita innoteſcant. Unde quia ſicut cuilibet nota erit ſua præmiatio, & ſua damnatio, ita & omnibus aliis innoteſcet, oportet, quod ſicut quilibet ſua merita, vel demerita reducet in memoriam, ita etiam & aliena ſuæ cognitioni ſubjaceant.*

VII. Igitur. Quia judicium illud erit rectiſſimum, & ad rectitudinem judicii ſpectat, ut non niſi convicto reo ſententia proferatur: convinci autem nequit niſi univerſa, de quibus accuſatur, ei ob oculos proponantur, ut merita ſuæ cauſæ cognoſcat, ne dicat, quod ex odio, vel alio extra cauſam affectu eum judicaverit, omnia cujuſque reprobi erunt ei pervia, & non ſolum graviora crimina, ſed leviora, etiam venialia, nec ſola opera, aut verba, verum etiam cogitationes internæ. Et ratio eſt: Quoniam licet judicium humanum, quod idcirco imperfectum eſt, non fiat niſi de externis, quæ ſenſibus patent, illud tamen perfectiſſimum etiam abdititiſſima in corde recondita extrahet, ac inveſtigabit. Quod ſi inter mala opera, aliqua bona ex gratia facta reperta fuerint, ut apud Chriſtianos; ita etiam eum accuſabunt tamquam reum ingratitudinis, qua Deo terga vertit: immo & ipſæ naturæ dotes illi clamabunt, quod pro illis Deo gratias non egerit, ſed iis ad peccandum abuſus fuerit. At vero quia illud Judicium non privatim inter judicem tantum, & reum fiet, ſed publice in conſpectu totius humani generis, non ſat erit, ut rei ſeipſos agnoſcant, ſed oportebit ut eorum conſcientiæ univerſis ſint compertæ, ut univerſis, quam juſta ſit judicis ſententia, innoteſcat.

Conſideret ergo cordatiſſimus Lector, quanto pudore, & opprobrio ſuffundentur in conſpectu Dei, Angelorum, & Hominum hypocritæ, qui mortalium oculos tamquam dealbata ſepulchra fefellerunt, nempe, quia putrida, pudendaque corde intus geſtantes, ea fucata externæ pietatis ſpecie contexerunt. Certe quando nos nullus alius infernus expectaret, hæc meditatio ſatis eſſet, ut tales eſſe contenderemus, quales Deo, & hominibus tunc apparere cupiamus.

VIII. Eadem ratione, ut ſcilicet appareat juſtitia Dei in judicio, in conſcientiis juſtorum omnes legent, & omnibus manifeſta fient omnia bona, quæ fecerunt, ſive opere, ſive verbo, ſive cogitatione. Quia omnia hæc eſto ex Dei miſericordia, & gratia ortum duxerint, hac tamen ſuppoſita vere facta ſunt merita, & retributio propter illa erit actus juſtitiæ, juxta illud Pauli, qui ex parte, 1. *Cor.* 15. *v.* 10. dicit; *Gratia autem ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.* Ex alia tamen, 2. *ad Tim.* 4. v. dicit: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus judex.* Cum autem honorificentius ſit accipere gloriam per merita, & ex juſtitia, quam ex pura gratia, hinc plurium honoris accidet juſtis adultis ex oſtenſione publica meritorum, quibus ad tantum gloriæ gradum aſcenderunt. Inter homines præſtantius eſt meruiſſe quod non habes, quam non meruiſſe quod habes. Sic erit apud Deum teſte Chriſto Joan. 12. v. 26. *Si quis mihi miniſtraverit, honorificavit eum Pater meus*, videlicet oſtendendo publice univerſis, quemadmodum mihi miniſtraverit, & Lucæ 12. v. 8. *Quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei*, ideſt in Judicio oſtendet, quid pro ſe fecerit.

IX. Quod hic ingerit difficultatem eſt, an electorum peccata per pœnitentiam deleta ſint in judicium ad memoriam revocanda, & cunctis manifeſtanda. Magiſter enim Sentent. *in* 4. *diſt.* 43. ut refert S. Thom. hoc *art.* 2. dicit: *Quod peccata, quæ ſunt per pœnitentiam deleta, in judicio aliis non patefient.* Sed S. Thom. ibi (& cum eo alii communiter) contrarium ſentit, dicens: *Sed ex hoc ſequeretur, quod nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfecte cognoſcatur: in quo multum detraheretur Sanctorum gloriæ, & laudi divinæ, quæ tam miſericorditer Sanctos liberavit.*

X. Ex hoc formatur ratio, Judicium illud ad hoc potiſſimum celebrabitur, ut gratiæ, & virtutes, quæ nobis divina ope proveniunt, cunctis innoteſcant: inter quas cum egregium locum obtineat pœnitentia, oportet, ut ejus vis, & efficacia fiat ibi omnibus manifeſta. Atqui non poſſet ſatis cum ſua laude cognoſci, niſi cuncta electorum delicta quantumvis gravia, & turpia, quæ fuerunt pœnitentiæ virtute deleta, omnibus fierent comperta; quo enim graviora erunt, eo pœnitentiæ poteſtas divino favore ſuffulta majori ſplendore apparebit.

Inſuper derogaretur gloriæ Sanctorum, niſi appareret, quam gravia fuerint peccata, a quibus per pœnitentiam ſe liberarunt, & ſurrexerunt, quanto enim major eſt lapſus, tanto major eſt conatus ejus, qui ab ipſo reſurgit, & quanto robuſtior eſt hoſtis, tanto major eſt gloria ejus, qui eum profligavit: ſic ex fortitudine Goliæ apparuit robur Davidis, qui eum proſtravit. Ut ergo magis eluceat electorum conatus, qui gratia Dei adjuti per pœnitentiam ea deteſtando vicerunt, eorum gravitas eſt manifeſtanda. Nam cæteris paribus licet copioſior laus erit innocentibus quam pœnitentibus, non minor tamen erit iſtis, ſi pœnitentia excellentiſſima fuerit, ut in Magdalena.

XI. Hoc idem colligitur ex Sacris litteris, Eccleſiaſtæ 12. v. 14. *Et cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit.* Matth. 10. v. 26. *Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur, & occultum, quod non ſcietur.* Matth. 1§. v. 36. *Omne verbum otioſum, quod locuti ſunt homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Idem dicit Paulus, 1. Cor. 4. v. 5. *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.* 2. Cor. 5. v. 10. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Cum ergo concors Scripturarum aſſertio indefinita ſit, & ſine ulla exceptione, æquivalet univerſali, facitque ſenſum, quod illud judicium ſicut erit univerſale, non ſolum univerſorum hominum, nullo excepto, ſic erit univerſorum operum nullo excepto.

Hoc idem ex Daniele colligitur, *cap.* 17. *v.* 10. & *Apoc.* 20. *cap.* 12. ubi in Judicio libri dicuntur aperti, nec ſolum ut quiſque opera propria in eis legat, ſed, ut etiam cujuſque opera ab omnibus legantur. Unde libri illi comparantur regiſtris, quæ in judicio aperiuntur, & ex quibus acta judicandorum clare leguntur in auribus omnium, qui judicio interſunt, vel libris reddendarum rationum. Sicut ergo in his non ſolum ſcripta leguntur, & in judicio manifeſtantur debita non ſoluta, ſed etiam ea, pro quibus ſolvit, & eorum ſolutio, ut appareat, in quibus poſita ſit æqualitas juſtitiæ, in quibus autem non: ita in judicio univerſali non ſolum legentur peccatorum debita, pro quibus per pœnitentiam ſatisfecit, ut ſic juſtitiæ æqualitas coram omnibus appareat.

§. III.

Objectiones contra hanc Secundam Partem.

XII. OBjicies primo; Fieri non poſſe, ut quiſque legat, quæ ſunt in conſcientia alterius, primo. Non enim cognitio reſurgentium erit major, quam ſit cognitio Angelorum, ſed Angeli non poſſunt invicem in ſuis cordibus videre ea, quæ ſubſunt libero arbitrio, unde egent locutione ad ea invicem manifeſtanda, ergo, &c. —— Secundo. Merita, vel demerita, quæ in conſcientia alterius continentur, cognoſci ab alio non poterunt, nec *in ſeipſis*, quia ſic ſolus Deus, qui cordi illabitur, & ſecreta ejus intuetur, ea cognoſcere poteſt. Nec *in ſua cauſa*: quia non omnes videbunt Deum, qui ſolus poteſt imprimere in affectum, ex quo procedunt merita, vel demerita. Nec *in effectu*, quia multa demerita erunt, quorum nullus effectus remanebit, eis totaliter per pœnitentiam abolitis; ergo &c.

XIII. Reſpondeo ad primum ex S. Th. hoc *art.* 2. *ad* 1. neg. min. Nam tunc etiam Angeli cognoſcent ea, quæ cognoſcent reſurgentes: *Omnia enim merita præcedentia, vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria, vel miſeria hominis reſurgentis. Et ideo exterioribus viſis poterunt cuncta in conſcientiis videri, & præcipue divina virtute ad hoc operante, ut ſententia Judicis juſta omnibus appareat.* Unde cognitio iſta non erit naturalis, ſed quoad modum ſaltem ſupernaturalis, ut electis ſit in ſolatium, reprobis autem in pœnæ augmentum.

Ad ſecundum reſpondet S. Th. citat. ad 2. *Quod merita, vel demerita poterunt aliis oſtendi in ſuis effectibus, vel etiam in ſeipſis per divinam virtutem, quamvis ad hoc virtus intellectus creati non ſufficiat.* Itaque in judicio omnes omnium opera cognoſcent; tum in effectu, ſecundum quem licet præterierint manent apud Deum, nempe, bona non mortificata in divina acceptatione, mortificata, in ingratitudine. Mala autem deleta in virtute pœnitentiæ, non deleta, in reatu pœnæ: tum & præcipue per divinam virtutem mirabiliter facientem, ut omnibus illa notitia adveniat, etiam clara, & certa.

XIV. Objicies ſecundo. Quod reprobi non ſint viſuri peccata aliorum, ſic. Solatium eſt alicui, ſi ſcit ſe habere multos ſocios in peccato, & inde minus verecundatur. Si ergo quilibet reprobus peccata alterius cognoſceret, cujuslibet erubeſcentia multum minueretur, quod non convenit; ergo &c.

Reſpondet S. Th. *art.* 2. cit. *ad* 4. neg. conſ. Nam *Ex hoc quod peccator aliorum peccata inſpiciet, in nullo ſua confuſio minueretur, ſed magis augebitur, in alieno vituperio ſuum vituperium magis agnoſcens. Quod enim ex tali cauſa confuſio minuatur, contingit, ex hoc quod verecundia reſpicit æſtimationem hominum, quæ ex conſuetudine redditur levior. Sed tunc confuſio reſpiciet æſtimationem Dei, quæ eſt ſecundum veritatem de quolibet peccato, ſive ſit unius tantum, ſive multorum.*

XV. Objicies tertio in favorem Magiſtri Sentent. qui, *in* 4. *diſt.* 43. ut diximus, admittit quidem peccata propria revocanda eſſe electis in memoriam, quin ullo ex hoc mœrore, aut triſtitia afficiantur, negat tamen, eorum peccata hic per pœnitentiam tecta, immo deleta, eſſe tunc aliis propalanda. Primo

ſic: Vix percipi poteſt, ut crimina, flagitia, & ſcelera, quæ nonnunquam nefanda, & pudenda eſſe contigit, & quæ hic fuerunt occulta, illic in notitiam purgatiſſimarum mentium, immo & damnatorum prodeant, quin maximo pudore, & opprobrio afficiatur, qui ea commiſit, maxime ſi hic ſemper fuerit ut juſtus, & caſtus æſtimatus. Cum ergo beatitudini omnis pudor, & verecundia repugnent, conſequens eſt, ut electorum delicta non ſint tunc publice manifeſtanda.

Secundo. Peccata, quæ Deus per pœnitentiam texit, immo quorum Deus non amplius recordatur, non eſt conveniens, ut coram omnibus detegantur, & quaſi reviviſcant. Sed electorum peccata a Deo fuerunt tecta Pſ. 31. v. 1. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Nec eorum amplius Deus recordatur, Ezech. 18. v. 21. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt ... omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* Idem legitur *Iſaiæ 65. v. 16.*

Tertio. Publicatio peccatorum in judicio pœna eſt negligentiæ, qua homo confiteri ea prætermiſit. Ita Chryſ. Homil. 31. in Ep. ad Hebr. *Si vere recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei pronunties, & pro eis depreceris, citius illa delebis: Si vero obliviſcaris, tunc eorum recordaberis, & nolens, quando publicabuntur, & in conſpectu omnium amicorum, & inimicorum, Sanctorumque Angelorum proferentur.* Cum ergo electi peccata ſua coram Deo confeſſi ſint, ac deteſtati, in judicio non publicabuntur.

XVI. Reſpondetur tamen, Ad primum, neg. ant. Nam cum delicta juſtorum non ſint tunc manifeſtanda ad vindictam, ſed ad gloriam, & laudem pœnitentiæ, nullam in oculis juſtorum ingerent pudoris, aut opprobrii cauſam, ſed laudem, quibus & ipſi, & omnes alii Deum extollant, qui tantam virtutem dedit Fidei, Spei, & Charitati, quibus pœnitentia nititur, ut peccata per eam deleta nullo ſint amplius vituperio, aut exprobratione digna. Sic: Quamvis grave fuerit peccatum Adæ, vel perſecutio Pauli, vel adulterium Davidis, aut turpitudo Magdalenæ, quia talium eos pœnituit, non erunt eis pudori, ſed laudi, qualis etiam foret proditio Judæ, & peccatum crucifigentium Chriſtum, ſi eos facti pœnituiſſet.

XVII. Ad ſecundum dico, quod peccatorum, quæ texit, aut quæ oblivioni tradidit, non amplius Deus recordatur ad ultionem: nec ſic ea deteget in judicio; ſed potius ad pœnitentiæ commendationem, & laudem: & hoc indicant allata Pſalmi verba; *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates &c.*

XVIII. Ad tertium dico, quod publicatio peccatorum ex negligentia pœnitentiæ in hac vita, erit quidem in confuſionem, non autem publicatio peccatorum per pœnitentiam deletorum. Ita S. Th. hoc art. 2. ad 3. *Publicatio* (inquit) *peccatorum ad ignominiam peccati eſt effectus negligentiæ, quæ committitur in omiſſione confeſſionis. Sed quod peccata Sanctorum revelentur, non poterit eis eſſe in erubeſcentiam, vel verecundiam: ſicut nec Mariæ Magdalenæ eſt in confuſionem, quod peccata ſua publice in Eccleſia recitantur, quia verecundia eſt* Timor inglorationis, *ut Damaſcenus dicit* (lib. 2. Orth. fid. c. 15.) *quæ in Beatis eſſe non poterit: ſed talis publicatio erit eis ad magnam gloriam propter pœnitentiam, quam fecerunt: ſicut & Confeſſor approbat eum, qui magna ſcelera fortiter confitetur. Dicuntur autem peccata eſſe deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.*

§. IV.

Reſolutio Tertiæ Partis.

QUærendum ſupereſt, an ſtante quod ex dictis in judicio quilibet viſurus ſit merita, & demerita tam propria, quam aliena, ea unico intuitu ſit viſurus.

XIX. Dico. In judicio quilibet tam propria, quam aliena merita, & demerita videbit, non uno intuitu, & inſtanti, ſed ſucceſſive, in tempore tamen breviſſimo. Ita S. Th. *q.* 87. *Suppl. art.* 3. ubi ait: *Circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod omnia merita, & demerita ſimul aliquis videbit ſua, & aliena in inſtanti. Quod quidem de Beatis facile credi poteſt, quia omnia in Verbo videbunt; & ſic non eſt inconveniens, quod ſimul plura videant. Sed de damnatis, quorum intellectus non eſt elevatus, ut poſſint Deum videre, & in eo omnia alia, eſt magis difficile.*

Et ideo alii dicunt, quod mali ſimul omnia videbunt in genere peccata ſua, & aliena, & hoc ſufficit ad accuſationem illam, quæ debet eſſe in judicio, vel ad abſolutionem. Non autem videbunt omnia ſimul, deſcendendo ad ſingula. Sed hoc etiam non videtur conſonum dictis Auguſtini 30. *de Civit. Dei* (cap. 14.) *qui dicit, quod omnia mentis intuitu enumerabunt: quod autem in genere cognoſcitur, non enumeratur.*

XX. *Unde poteſt eligi media via, quod ſingula conſiderabunt, non tamen in inſtanti, ſed in tempore breviſſimo, divina virtute ad hoc adjuvante. Et hoc eſt quod dicit Auguſtinus ibidem, quod* mira celeritate cernentur: *Nec hoc eſt impoſſibile, quia in quolibet parvo tempore ſunt infinita inſtantia in potentia.* Hoc quiſque facile concipiet, ſi attenderit, quæ ſupra diximus, nimirum, omnium merita, & demerita in judicio non eſſe vocaliter recitanda, ſed ut in quodam libro, ſeu magno folio deſcripta, ſeu picta, ante omnium mentes expanſo præſentanda. Unde ſicut quis oculo corporali fere ſtatim videt omnia, quæ in folio, ſeu tabula picta ſibi præſentantur; ita multo citius adjuvante divina virtute quiſquis etiam reprobus videre poterit mentis intuitu omnia ſingulorum merita, & demerita ſibi in eo libro præſentata. Unde S. Auguſt. *l.* 20. *de Civ. Dei c.* 14. ſic concludit: *Quædam igitur vis eſt intelligenda divina, qua fiet, ut cuique opera ſua, vel bona, vel mala, cuncta in memoriam revocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuſet, vel excuſet ſcientia conſcientiam, atque ita ſimul, & omnes ſinguli judicentur. Quæ nimirum vis divina libri nomen accepit. In ea quippe quodammodo legitur, quidquid ea faciente recolitur.* Quæ hic Auguſtinus dicit de cognitione, quam quiſque habebit de meritis, & demeritis propriis, applicari poſſunt cognitioni, quam habebit etiam de alienis.

QUÆSTIO IV.

De Judicio Particulari.

QUia præter Judicium univerſale, & publicum quod fiet omnibus hominibus, & Angelis ſpectantibus in fine mundi, fides catholica docet, futurum Judicium particulare, quo cuique in fine vitæ ſuæ cuique finalis retributio ſtatuetur, ideo ne quidquam in hac materia omittamus, in hac Quæſtione de Judicio particulari aliqua dicere operæ pretium duximus, præter ea, quæ in præſenti Tract. *Quæſt.* 1. *Dub.* 1. §. 3. inſinuavimus.

DUBIUM I.

An exerceatur particulare Judicium.

§. I.

Quid aliqui de hoc ſenſerint.

I. DIxerunt quidam, omnium hominum animas a corpore ſeparatas manere incertas, & ambiguas de ſtatu ſuo, uſque in diem Judicii univerſalis, in quo erunt a Chriſto judicandæ, & una cum corpore recepturæ pœnam, vel præmium. Hic fuit antiquus Millenariorum error, quem, *Tom.* 1. *in* 1. *part. Quæſt.* 2. *de Viſione Dei, Dub.* 2. refutavimus, & eorum etiam, qui, ut ibidem, *Dub.* 3. oſtendimus, volebant, claram Dei viſionem uſque ad extremum reſurrectionis, & judicii diem eſſe differendam. Huic errori faverunt multi veteres etiam Patres ibidem citati, qui tamen ſunt excuſandi, quia de hoc Eccleſia ſuum judicium nondum protulerat.

Immo S. Irenæus, *lib.* 5. *contra Hæreſ. cap.* 31. velut hæreticos traducit eos ex Catholicis, qui ævo ſuo credebant, animas a corpore ſolutas ſtatim retributionem recipere, quaſi e medio tollentes reſurrectionem aſſumptus in Cælum fuit, ſic poſt mortem animæ abibunt in inviſibilem locum definitum eis a Deo, & ibi uſque ad reſurrectionem commorabuntur. Unde concludit: *Quomodo ergo Magiſter noſter non ſtatim evolans abiit, ſed ſuſtinens definitum a Patre reſurrectionis ſuæ tempus* (*quod per Jonam manifeſtatum eſt*) *poſt triduum reſurgens aſſumptus eſt, ſic & nos ſuſtinere debemus definitum a Deo reſurrectionis noſtræ tempus prænuntiatum a Prophetis, & ſic reſurgentes aſſumi, quotquot Dominus ad hoc dignos habuerit.*

II. Apertius hoc idem ſenſit Lactantius Firmianus, *lib.* 7. *Divin. Inſt. cap.* 21. his verbis: *Nec tamen quiſquam putet, animas poſt mortem protinus judicari. Omnes in una communique cuſtodia detinentur, donec tempus adveniat, quo maximus Judex meritorum faciat examen. Tunc quorum fuerit probata juſtitia, ii præmium immortalitatis accipient; quorum autem peccata, & ſcelera detecta, non reſurgent, ſed cum impiis in eaſdem tenebras recondentur ad certa ſupplicia deſtinati.* —— Idem viſus eſt ſenſiſſe S. Ambroſius, *lib.* 2. *de Cain, & Abel, cap.* 2. ubi: *Solvitur* (inquit) *corpore anima, & poſt finem vitæ hujus, adhuc tamen futuri judicii ambiguo ſuſpenditur.* Et, *lib. de Bono mortis, cap.* 10. Poſtquam ex *lib.* 4. *Eſdræ, cap.* 5. 6. & 7. conatus fuit oſtendere, dari poſt mortem receptacula, & promptuaria animarum, ubi expectant longo tempore remunerationem, & diem coronæ, ait: *Corona enim dies expectatur ab omnibus, ut intra eum diem, & victi erubeſcant, & victores palmam adipiſcantur victoriæ.* Et infra: *Ergo dum expectatur plenitudo temporis expectant animæ remunerationem debitam. Alias manet pœna, alias gloria: & tamen nec illæ interim ſine injuria, nec iſtæ ſine fructu ſunt &c.*

III. Hunc tamen errorem in Concilio Florentino damnatum excitavit Calvinus, qui lib. 3. Inſtit. cap. 25. §. 6. *Præterea* (inquit) *cum Scriptura ubique jubeat pendere ab expectatione adventus Chriſti, & gloriæ coronam euſque differat, contenti ſimus his finibus divinitus nobis præſcriptis: animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, ubi cum felici lætitia fruitionem promiſſæ gloriæ expectant, atque ita omnia teneri ſuſpenſa, donec Chriſtus appareat Redemptor. Reprobis vero eamdem eſſe ſortem dubium non eſt, quam Judas Diabolis aſſignat, vinctos catenis teneri, donec ad ſupplicium, cui addicti ſunt, trahantur.* Catholica tamen veritas eſt, animas ſtatim poſt ſeparationem a corpore ſingulas judicari, & finali ſententia gloriæ, vel inferno deſtinari.

§. II.

Statuitur Catholica Veritas.

IV. DIco. Datur Judicium particulare, quo anima in egreſſu a corpore judicatur, ſive ad præmium, ſive ad pœnam. Probant aliqui ex illo Pauli, ad Hebr. *9.* verſ. 27. *Statutum eſt hominibus ſemel mori; poſt hoc autem judicium.* Quod intelligunt de judicio particulari, quod ſtatim poſt mortem fit, non de univerſali, quod fiet in fine temporum. Sed communius Interpretes, inter quos S. Thomas, *Lect.* 5. exponunt de judicio extremo, in quo omnes homines jam mortui ſimul reſurgent, ac judicabuntur. Propterea aptius exiſtimatur illud Eccleſiaſtici 11. verſ. 28. *Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundum vias ſuas ..... & in fine hominis denudatio operum illius.* Quibus verbis, & judicium, & retributio in morte uniuſcujuſque clare indicantur.

Nec obſtat, quod ibi non dicatur, Deum *Actu* retribuere unicuique poſt mortem, ſed tantum *Facile eſſe* retribuere. Nam vox *Facile eſſe*, non indicat ſolum poſſibile eſſe, ſed Deum facili negotio, & ſine labore in die obitus retribuere: Unde ſapiens ibi exhortatur nos ad bona opera, quia facile eſt Deo in die obitus retribuere, quibus ſupponit, Deum retribuere in die obitus de facto; ſi enim ſolum poſſet retribuere, ſed de facto non retribueret, inefficax eſſet illa adhortatio, quia ex ſola poſſibilitate præmii non ſumitur incentivum laboris. —— Quamvis autem pro tempore, quo ſcribebat Eccleſiaſticus nemo ad viſionem claram Dei admitteretur; adhuc tamen unicuique in morte ſtatuebatur, quod ſuo tempore futurum eſſet præmii: ideoque in limbo Patres certi erant de beatitudine ſuo tempore conſequenda, ſicut & animæ in Purgatorio exiſtentes, ut ſupra, *Tract. de ſtatu animæ poſt hanc vitam, Quæſt.* 3. *de Purgatorio, Dub.* 3. oſtenſum eſt.

V. Confirmatur. De fide certum eſt, impios poſt mortem deſcendere ad æterna ſupplicia, ut Lucæ 16. v. 22. *Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno ...: cum eſſet in tormentis &c.* Juſtos autem ad requiem in ſinu Abrahæ, ut ibi de mendico Lazaro dicitur, & ſtatim in Paradiſi gloriam poſt Chriſtum, ut Lucæ 23, v. 43. *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Ex quibus ſic diſcurro. Animabus in exitu a corpore ſtatuitur juſta ſententia ſecundum vias ſuas, vel præmii, vel pœnæ: ſed juſta ſententia ferri non poteſt abſque examine, & judicio operum; ergo in fine vitæ exeunte anima a corpore judicium fiet.

VI. Probat S. Thom. primo in 4. diſt. 47. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 1. *Quod quilibet homo eſt ſingularis quædam perſona, & eſt pars totius humani generis. Unde duplex ei judicium debetur. Unum ſingulare, quod de eo fiet poſt mortem. Quando recipiet juxta ea, quæ in corpore geſſit quamvis non totaliter, quia non quoad corpus, ſed quoad animam tantum. Aliud judicium debet eſſe de eo, ſecundum quod eſt pars totius humani generis &c.* Quod repetit etiam *Quolib.* 10. *art.* 2. his verbis: *Judicium ordinatur ad retributionem præmiorum: unde ſecundum duplex præmium ſcilicet animæ, & corporis eſt duplex judicium Dei. Unum, quo beatificat, vel damnat homines quoad animam, & hoc judicium per totum hoc tempus agitur. Aliud eſt judicium, quo præmiabuntur homines etiam quantum ad corpora. Et hoc judicium fiet poſt reſurrectionem in fine temporis.*

Aliam rationem dat, *in* 4. citato loco *Quæſtiunc.* 1. *in Corp.* ſic: In Deo eſt duplex operatio. Una qua omnia produxit in eſſe. Alia qua operatur in gubernatione creaturarum. Primam exercuit ab initio mundi, & ea completa quievit. Secundam continuo, & adhuc exercet; ergo cum ad ipſum etiam ſpectet creaturas perducere ad ſuum finem præſertim rationales ſecundum meritum, vel demeritum; quod ſine judicio fieri non poteſt, duplex judicium diſtingui debet. Unum correſpondens gubernationi, quam per tempora exercet: & hoc eſt judicium particulare, quod in cujuſque morte fit. Aliud correſpondens primæ rerum omnium productioni, quo omnibus ſuus finis complete ſtatuetur in fine temporum.

VII. Hoc idem docent Patres. Cyprianus, lib. de Mortalitate, *Gratulari* (inquit) *magis oportet, & temporis munus amplecti, quod dum noſtram fidem firmiter promimus, & labore tolerato, ad Chriſtum per anguſtam Chriſti viam pergimus, præmium vitæ ejus, fidei, ipſo judicante capiamus.* Chryſoſtomus, Homil. 12. in Matthæum. *Hæc igitur omnia cogitantes, & in animis noſtris certa ſtatuentes, nempe; poſt deceſſum ex hac vita nos horrendo tribunali ſiſtendos eſſe, rationem reddituros de geſtis omnibus, pœnas daturos, ultionem experturos, ſi in peccatis maneamus; contra vero coronis, & ineffabilibus bonis donandos, ſi parvo tempore nobis ipſis attendere voluerimus, eorum qui his contraria dicere audent, ora obſtruamus &c.* Et Homil. 36. alias 37. *Nam præſens vita bene agendi tempus eſt, poſt mortem vero aderit judicium, & ſupplicium. Nam ait*: In inferno quis confitebitur tibi?

Loqui autem Chryſoſtomum de judicio ſtatim ſecuturo poſt mortem, patet, quia ibi refellit errorem quorumdam, qui putabant, Chriſtum poſt mortem prædicaturum, & ad pœnitentiam defunctos adducturum, & utitur hoc argumento. Poſt mortem ſequitur judicium, & poſt judicium poena inferni: ſed in inferno nemo poteſt confiteri Domino; ergo poſt mortem non eſt locus pœnitentiæ; Quod ſi Chryſoſtomus non intenderet, animam ſtatim poſt mortem judicari, ſed judicium differri ad finem mundi, nihil ejus argumentum concluderet. Reſponderetur enim, hoc medio tempore inter mortem, & judicium extremum Chriſtum mortuis prædicaturum, eoſque adducturum ad pœnitentiam. Et Homil. 14. in Matth. *Quemadmodum* (inquit) *illi, qui ex carceribus his ad tribunal catenis vincti adducuntur; ſic & animæ omnes, cum hinc abierint, variis peccatorum ſuorum conſtrictæ catenis, ad terribile illud tribunal adducentur.*

VIII. Sanctus etiam Auguſtinus, *lib.* 2. *de Anima, & ejus origine, cap.* 4. id apertiſſime tradit, dicens: *Illud quod rectiſſime, & valde ſalubriter credit, judicari animas cum de corporibus exierint, antequam veniant ad illud judicium, quo eas oportet jam redditis corporibus judicari, atque in ipſa, in qua hic vixerunt, carne torqueri, ſive gloriari, hoc itane tandem ipſe neſciebas? Quis adverſus Evangelium tanta obſtinatione mentis obſurdit, ut in illo paupere, qui poſt mortem ablatus eſt in ſinum Abrahæ, & in illo divite, cujus in inferno cruciatus exponitur, iſta non audiat, vel audita non credat?*

IX. Item S. Gregorius, *Hom.* 13. *in Evang.* ſuper illa verba; *Cum venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei,* ait: *Venit quippe Dominus, cum ad judicium properat: pulſat vero cum jam per ægritudinis moleſtias eſſe mortem vicinam deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire enim judici pulſanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem contempſiſſe meminit, judicem formidat.* Hoc idem teſtantur exempla, quæ ex particularibus revelationibus depromuntur, quæ legere eſt apud S. Auguſt. *l. de cura pro mort. cap.* 12. de quodam Curma. S. Greg. *l.* 4. *Dialog. c.* 36. & 38. Bedam, *l.* 5. *Hiſt. c.* 14. & 15. Joannem Climacum *in ſua Scala, gradu* 7. De quibus infra.

X. Quod ſi objeceris, poſito Judicio particulari ſuperfluum fore Judicium univerſale. Ad hoc reſponſum eſt ſupra, *Qu.* 1. *Dub.* 1. §. 3. Præcipue autem fiet Judicium univerſale, & publicum, quia cum judicia particularia, ſive in vita, ſive poſt mortem ſint occulta, debet tandem inſtitui Judicium publicum, ut rectitudo divinæ juſtitiæ omnibus fiat manifeſta: *Neſcimus enim* (inquit S. Auguſt. l. 20. de Civit. Dei, c. 2.) *quo judicio Dei bonus ille ſit pauper; malus ille ſit dives: iſte gaudeat, quem pro ſuis perditis moribus cruciari debuiſſe mœroribus arbitramur; contriſtetur ille, quem vita laudabilis gaudere debuiſſe perſuadet: exeat de judicio non ſolum inultus, verum etiam damnatus innocens, aut iniquitate judicis preſſus, aut falſis obrutus teſtimoniis; e contrario ſceleſtus adverſarius ejus, non ſolum impunitus, verum etiam vindicatus inſultet: impius optime valeat, pius languore tabeſcat &c.* Quæ neſcimus, quo juſto judicio Deus faciat, vel fieri ſinat: inde ſubjungit: *Cum vero ad illud Dei judicium venerimus, cujus tempus jam proprie dies judicii, & aliquando dies Domini nuncupatur, non ſolum quæcumque tunc judicabuntur, verum etiam quæcumque ab initio judicata, & quæcumque uſque ad illud tempus judicanda ſunt, apparebunt eſſe juſtiſſima. Ubi hoc quoque manifeſtabitur, quam juſto judicio Dei fiat, ut nunc tam multa, & pene omnia juſta judicia Dei ſenſus, menteſque mortalium lateant: Cum tamen in hac re piorum fidem non lateat, juſtum eſſe quod latet.* Hactenus Auguſtinus.

DUBIUM II.

Quando fiat Judicium particulare, & quo in Loco.

§. I.

An fiat in inſtanti.

I. DIco. Judicium particulare fit in momento temporis, ſeu in inſtanti, vel ſaltem breviſſima temporis mora. Ita cohærenter ad ea, quæ de judicio univerſali dicta ſunt. Quamvis enim facta, dicta, & cogitata, vel non facta ſingula animæ judicandæ objiciantur, & plerumque ſint quaſi innumera; tamen facile eſt Deo, ita ea omnia menti præſentare, ut omnia ea, de quibus diſcuſſio facienda eſt ad præmium, vel ſupplicium in momento, vel ut dicebamus cum S. Aug. l. 20. de Civ. Dei, c. 14. *Mira celeritate cernantur.*

II. Sed dices. Judicium particulare a Patribus, & viris piis tali forma, & ordine deſcribitur, ut unico momento, ſive phyſico, ſive etiam morali terminari non poſſit: ajunt enim, quod cum anima divino judici ſiſtitur, aſſiſtit ibi Angelus cuſtos partes gerens pii ac ſolliciti advocati pro ſalute illius, contra vero Diabolus crudelis accuſatoris partes implet, unde inter accuſationes, & excuſationes anima tremens expectat ſententiam judicis.

III. Reſpondetur tamen, hæc omnia repræſentari, non quia ita revera fiant, ſed ut fideles judicium ſibi humano more propoſitum magis expaveſcant, ejuſque rigorem bene vivendo declinent. Cæterum, ut in Judicio univerſali, ita in particulari accuſator, & excuſator erit uniuſcujuſque conſcientia, quæ divinitus illuſtrata ſtatim cognoſcet omnia ſua facta, dicta, & cogitata, propter quæ digna ſit pœna, vel præmio. Iſta erit liber in quo quiſque uno intuitu leget omnia, quæ geſſit in corpore, ut dicebamus ſupra ex Aug. l. 20. de Civit. Dei, c. 14. *Quædam igitur vis eſt intelligenda divina, qua fiet, ut cuique opera ſua, vel bona, vel mala, cuncta in memoriam revocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur; ut accuſet, vel excuſet ſcientia conſcientiam, atque ita ſimul omnes & ſinguli judicentur. Quæ nimirum vis divina libri nomen accepit. In ea quippe quodam modo legitur quidquid ea faciente recolitur.*

§. II.

In quo inſtanti fiat.

IV. Dico: cum communi Theologorum judicium particulare fieri in inſtanti mortis, nimirum, in inſtanti in quo primo verum eſt dicere nunc non eſt homo, immediate ante erat, ſeu nunc anima non eſt unita corpori, immediate ante erat unita. Probatur. Judicium particulare non fiet ante inſtans mortis, neque poſt inſtans mortis. Non ante. Quia judicium non fit, nec ſententia datur, niſi finito tempore merendi, & demerendi; at inſtans ante mortem adhuc eſt tempus merendi, & demerendi. Nam adhuc anima eſt corpori unita, & dum unio exiſtit eſt homo in ſtatu viæ capax meriti, & demeriti, ut omnes ſentiunt; ergo in inſtanti ante mortem non fit judicium —— Nec in inſtanti poſt mortem. Nulla eſt enim ratio illud differendi. Neque ex parte hominis, qui jam exiſtit anima extra ſtatum viæ, & extra ſtatum merendi, vel demerendi; ergo jam eſt capax, ut de operibus ejus judicium inſtituatur, & de eis feratur ſententia, vel præmii, vel pœnæ. Neque eſt ratio differendi ex parte Dei. Nam Deus, ut hominem judicet, non indiget ſtudioſa diſquiſitione, aut examine, cum enim omnia nuda, & aperta ſint oculis ejus, poteſt animæ manifeſtare ſuum ſtatum, & in eam pro vitæ qualitate ſententiam ferre.

V. Quod ſi dixeris, Paulum, *Hebr. 6. v. 27.* aſſerere judicium hoc fieri poſt mortem, his verbis: *Statutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium* —— Jam reſpondi ſupra, Paulum probabilius non loqui de judicio particulari, ſed de univerſali —— Dato tamen, eum loqui de judicio particulari, dicam, quod vel ibi ſumit mortem in fieri, non in facto eſſe, vel per ly *Poſt* non indicat ordinem temporis, ſed conſequentiæ, & cauſalitatis, quia enim exiſtit mors, ideo fit judicium, ſeu prior natura eſt mors, quam judicium ſicut prior eſt cognitio boni, quam amor boni. Cum tamen utrumque in eodem inſtanti fit. Niſi forte dicatur, judicium fieri in eodem inſtanti mortis, non phyſico, ſed morali; in quo, ut ſupra, nullum video inconveniens.

VI. Sed inſtabis, legi in vita Sancti Brunonis de quodam Pariſienſi Doctore, qui in ipſa Eccleſia, dum eidem jam mortuo exequiæ fierent, ſublato e feretro capite exclamavit; *Juſto Dei judicio accuſatus ſum.* Et ſequenti die iterum clamavit: *Juſto Dei judicio judicatus ſum.* Tertio tandem, *Juſto Dei judicio damnatus ſum.* Igitur judicium poſt mortem differtur.

Data tamen illius hiſtoriæ veritate, de qua aliqui dubitant, reſpondeo, judicium de illius Doctoris anima revera in inſtanti mortis fuiſſe a Deo peractum: Voluit tamen Deus, ea ſucceſſione, & intervallo temporis manifeſtari, ut major de divino judicio hominibus timor incuteretur, & inde occaſionem ſumeret S. Bruno vitam anachoreticam inſtaurandi.

VII. Objicies ulterius. Judicium particulare fieri ante mortem variis exemplis. Scribit S. Gregorius, *l. 4. Dialog. c. 36.* de quodam Stephano, qui cum eſſet mortuus, & judici oblatus, audivit judicem dicentem, non hunc; ſed Stephanum ferrarium vocari juſſit: atque ille ita revixit, & ſimul Stephanus ferrarius, qui in vicinia morabatur, obiit. Cui ſimile narrat S. Auguſtinus, *l. de Cura pro mortuis, c. 12.* de quodam Curma nomine. Addit tamen S. Gregorius, hæc non fieri vero errore, ſed ut per iſtum, quaſi errorem, qui mortuus fuerat, reviviſceret, & narraret tormenta, & judicium, quod manet in impios poſt hanc vitam.

Idem Gregorius loco citato, *c. 38.* narrat de quodam Chriſorio, qui in articulo mortis poſitus adhuc vivens vidit ſententiam ſuæ damnationis. Duo ſimilia refert Beda *l. 5. Hiſtor. c. 14. & 15.* de duobus, qui deſperantes mortui ſunt, quia jam viderant judicium ſuum peractum, & ſententiam latam, & Joann. Climacus *in ſua ſcala grad. 7.* refert de quodam Heremita, qui in articulo mortis audiebatur, quaſi in judicio poſitus reſpondere accuſationibus, & interdum dicere, *falſum eſt, non feci:* interdum, *Feci, ſed pœnitentiam egi*, interdum, *verum dicitis, nec habeo quid reſpondeam*; ergo &c.

VIII. Reſpondeo. Ad ea quæ narrat Gregorius, ex ſpeciali Dei providentia contigiſſe, nempe ut illi ad vitam revocati, hominibus enarrarent terrifica, quæ poſt mortem viderant, ut idem S. Gregorius dicit. Ubi noto, tales, vel ſimiles, qui a morte ad vitam revocantur, non fuiſſe in morte judicatos, ſed judicandos remanere in ſecunda morte, in qua vere finietur ſtatus vitæ ipſorum. Et ratio eſt, Quia quia ad vitam eſt revocatus (ut Lazarus) adhuc habet libertatem ad meritum, & demeritum, quia nondum finivit vitam. Credere quidem par eſt, Juſtum in gratia mortuum, & in vitam revocatum certum fore de ſua perſeverantia, & ſalute: adhuc tamen eſt ratio, cur non ſit judicatus, & ſententia in eum lata fuerit: immo cum juſti ad vitam revocati habituri ſint plura, & excellentiora merita, quibus digni fiant majori gloria, & rurſus impii vita redonati poſſint pœnitentiam agere de peccatis ante primam mortem commiſſis, ſi tunc judicati fuiſſent, deberet in ſecunda morte Judicium primum retractari, quod eſſet abſonum, igitur omnes judicantur in ea morte, a qua non ſunt ad vitam revocandi. Nam ſi revocandi ſunt, prima mors quaſi non mors reputatur, ſed potius vitæ ſuſpenſio, ſeu ſomnus. Unde Chriſtus, Matth. 9. verſ. 24. *Non eſt* (inquit) *mortua puella, ſed dormit.* Et Joan. 11. v. 11. *Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado, ut a ſomno excitem eum.*

Ad exemplum de Chriſorio, & alia duo allata ex Beda, dico, judicium ante mortem non fuiſſe peractum ſed præoſtenſum, ſive a Dæmone phantaſiam excitante confictum. Cum enim illi duo de quibus Beda, eſſent maximi peccatores, permiſit Deus, eas judicii repræſentationes a Dæmone cauſari, quibus illi ſe damnatos crederent, ac de ſalute deſperarent. In viſione autem alia, quam refert Climacus ſolum repræſentatur, quid in judicio futurum eſſet, ex quo apparet, quanta ſollicitudine Dæmon tunc peccata in memoriam revocet, ut hominem ſi fieri poteſt in deſperationem inducat.

Quid autem mirum, ſi miſer homo mortis anguſtiis preſſus prædictis repræſentationibus judicii turbetur, quando etiam aliqui ſanitatis compotes tentationibus circa propriam prædeſtinationem adeo agitentur, ut ſibi perſuadeant, ſe a Deo eſſe jam judicatos, & ſententia irrevocabili ad gehennam damnatos? Hoc obſervavit S. Laurentius Juſtinianus de diſciplina, & perfectione monaſticæ converſationis, *c. 12.* dicens: *Nonnullos etiam ipſi callidi ſeductores de prædeſtinatione tentare conſuevere, quibus perſuadere nituntur, judicium jam factum eſſe, & contra eos divinam promulgatam ſententiam, cunctamque propriæ ſalutis ſpem ex ipſorum cordibus conantur extinguere. Huic autem irrationabili ſuggeſtioni facile reſpondetur: ſicut enim ratione caret, ita leviter ſuperatur. Cunctis namque ſanæ mentis patet, quod Deus nullum judicat antequam de corpore exeat. Donec enim in carne vivit homo, aut damnari, aut ſalvari poteſt. Solum poſt reſolutionem corporis adverſus ſingulos, vel condemnationis, vel abſolutionis profertur ſententia. Qualis uniuſcujuſque fuerit vita, talis erit & ſententia. Cauſa namque hominis tota ab eo pendet, nec aliter judicat Deus, quam ſecundum quod quiſque vixerit &c.*

§. III.

Quo in loco fiat.

IX. Locus, in quo anima in egreſſu a corpore judicanda ſit, an nempe in loco corporis, an deferenda ſit ad Judicem, ut ab eo judicetur, incertum eſt.

Communius tamen creditur, quod cum judicium ex dictis fiat in eo inſtanti, in quo anima primo eſt extra corpus, fiat judicium in loco corporis, nec alio transferatur, ut ibi judicetur. Requireretur enim mora temporis, ſi per motum localem deberet alio tranſire; ut judicium ſubeat, quia motus localis in inſtanti non fit.

X. Dices. In omni judicio reus adducitur ad Judicem, non judex ad reum, unde in Judicio univerſali omnes adducentur ad Chriſtum Judicem, ut ſupra diximus: atqui ſi anima eſſet judicanda in loco corporis, Judex Chriſtus deberet accedere ad animam judicandam; ergo &c.

XI. Reſpondeo: maj. veram eſſe de judicio, quod humano, & viſibili modo fit, non autem de judicio, quod inviſibiliter fit, quale eſt judicium particulare, quia ſi animæ judicandæ eſſent adducendæ ad Judicem, deberent transferri in Cælum, ubi Judex eſt, quod eſt præmium quod reportare poſſunt, quæ eo dignæ ſunt, & ſic reciperent præmium ante ſententiam, & judicium. Ita reſpondet S. Th. *quolib. 10. art. 2. ad 2.* his verbis: *Acceſſus ad locum judicis, ideſt, aſcenſus in Cælum, eſt præmium, quod ex judicio reportatur, unde debet judicium ſequi, non præcedere: non autem ita ſe habet ad judicium humanum acceſſus ad locum judicii. Et ideo non eſt ſimile.* Immo ſi animæ judicandæ deberent aſcendere ad judicem, aſcenderent in Cælum etiam animæ reprobæ, quod eſſet inconveniens. Ideoque etiam in Judicio univerſali omnes quidem accedent ad Judicem Chriſtum, non ſedentem in Cælis, ſed deſcendentem in aera juxta illud Pauli 1. Theſſal. 4. v. 19. *Simul rapiemur cum illis obviam Chriſto in aera.*

XII. Eadem ratione non probatur opinio illorum, qui volunt, animas eſſe judicandas in loco ſortis ſuæ, ſcilicet vel in Cælo, vel in Purgatorio, vel in Inferno. Tum quia in hac ſententia non ſtatim in morte judicium fieret, ſed prius anima deducenda eſſet ad locum ſuæ ſortis, ut ibi judicetur. Tum quia executio ſententiæ non debet præcedere, ſed ſubſequi judicium, & ſententiam: & animam locari in loco ſortis ſuæ, nempe, vel in Cælo, vel in Purgatorio, vel in Inferno ad ſententiæ executionem pertinent; locatio illa poſt judicium, non ante facienda eſt.

DUBIUM III.

A quo Judicium particulare fiet.

§. I.

An a Chriſto ut Homine.

I. IN hac re conveniunt omnes Doctores quod ante Jeſu Chriſti adventum per Incarnationem Judicia particularia hominum fierent a tota Trinitate, cui judiciaria poteſtas, ſicut & omnia abſoluta, eſt prædicatum commune, ſpecialiter tamen per approbationem dici poteſt facta fuiſſe per Verbum Divinum, ſeu Chriſtum ut Deum, in cujus meritis ut mediatoris, quotquot ſalvati ſunt, ſalutem ſunt conſecuti. Quia vero nondum per humiliationem paſſionis judiciariam poteſtatem ut homo adeptus fuerat, ideo ſuper homines judicia nondum, ut homo exercebat, ſed ut Deus. Ita colligo ex S. Th. *3. p. q. 59. art. 4. ad 3.* dicente: *Ante Incarnationem hujuſmodi judicia exercebantur per Chriſtum, in quantum Dei Verbum eſt, cujus poteſtatis facta eſt particeps per Incarnationem anima ei perſonaliter unita.*

II. Controverſia eſt, an poſt Incarnationem Judicium particulare fiat per Chriſtum hominem ſententiam proferentem, an ſolum divina virtute, quæ ubique præſens eſt; ſeu a Chriſto, ut Verbum eſt, eo modo quo ante Incarnationem. In qua dirimenda perplexos video Doctores. Quod enim judiciaria poteſtas conveniat Chriſto, ut eſt Verbum Patris probat S. Th. 3. p. q. 59. art. 1. *Quia enim ipſa ratio Judicis eſt lex ſapientiæ, vel veritatis, ſecundum quam judicatur: Et quia Filius eſt ſapientia genita, & veritas a Patre procedens, & ipſum perfecte repræſentans; ideo proprie judiciaria poteſtas attribuitur Filio Dei. Unde Auguſtinus dicit in lib. de vera Religione* (c. 31.) Hæc eſt incommunicabilis illa veritas, quæ lex omnium artium recte dicitur, & ars omnipotentis artificis. Ut autem nos, & omnes animæ rationales ſecundum veritatem de inferioribus recte judicamus: ſic de nobis, quando eidem cohæremus, ſola ipſa veritas judicat, de ipſa vero nec Pater: non enim minor eſt, quam ipſe. Et ideo quæ Pater judicat, per ipſum judicat: *Et poſtea concludit.* Pater ergo non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio.

Et ibidem *ad 2.* ait S. Th. *Sic igitur auctoritas judicandi attribuitur Patri in quantum eſt principium Filii: ſed ipſa ratio judicii attribuitur Filio, qui eſt ars, & ſapientia Patris: ut ſcilicet ſicut Pater facit omnia per Filium, in quantum eſt ars ejus, ita etiam judicet omnia per Filium, in quantum eſt ſapientia, & veritas ejus. Et hoc ſignificatur in Daniele, ubi primo dicitur quod* antiquus dierum ſedit, *& poſtea ſubditur quod* Filius hominis pervenit uſque ad antiquum dierum, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum, *per quod datur intelligi, quod auctoritas judicandi eſt apud Patrem, a quo Filius accepit poteſtatem judicandi.* Hæc apud omnes certa ſunt.

III. Certum etiam eſt, Chriſtum ut hominem futurum Judicem in Judicio univerſali. Nam præter ea quæ diximus ſupra, *Qu. 2. Dub. 1. §. 2. n. 10.* hoc oſtendit S. Th. *3. p. q. 59. art. 2.* ubi dicit, quod etſi primæva auctoritas judicandi ſit in Deo, tamen a Deo committitur hominibus judiciaria poteſtas, reſpectu eorum, qui eorum juriſdictioni ſubjiciuntur. Unde cum Chriſtus etiam in natura humana ſit caput totius Eccleſiæ, & omnia ſub pedibus ejus ſubjecerit, conſequens eſt, ut ad eum pertineat etiam ſecundum naturam humanam habere judiciariam poteſtatem. Sed hic aperte loquitur S. Th. de judiciaria poteſtate quoad Judicium univerſale, ut legenti conſtabit. Unde dubium remanet, an ut in humana natura ſit etiam Judex in judicio particulari.

IV. Dico ergo. Quod Chriſtus in humana natura ſit etiam Judex animarum in Judicio particulari, problema eſt quoad utramque partem probabile. Hanc viam eligo, cum utrinque rationes probabiles inveniam, nec de mente S. Thomæ ſatis mihi conſtet.

Pro parte enim negativa videtur ſtare, *quolib. 10. art. 2. In Corp.* ubi poſtquam dixit, quod duplex eſt judicium Dei, unum quo beatificat, vel damnat homines quoad animam, & hoc judicium per totum tempus agitur. Aliud quo præmiabuntur, vel punientur homines quoad corpora, & hoc judicium in fine temporis fiet, ſubjungit: *Primum autem judicium convenit Chriſto ratione divinitatis; ſed ſecundum rationem humanitatis, quia ut dicit Auguſtinus ſuper Joann. Tract. 23.* Verbum Dei vivificat animas, ſed Verbum caro factum vivificat corpora; *unde etiam Joann. 5. dicitur:* Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt.

Et ibidem *ad 1.* reſpondens Gloſſæ dicenti: Quod *Deus in Cælo ſedens de bonis, & malis judicat*, ait, *quod Gloſſa illa loquitur de primo judicio, quod competit Chriſto ratione divinitatis, ratione cujus etiam Cælum ei pro loco aſſignatur: non quia divinitas loco claudatur, ſed quia in Cælo præcipue inter cæteras incorporeas creaturas apparent judicia majeſtatis divinæ.*

Accedit, quod eodem modo videtur poſt Incarnationem exerceri judicium particulare, quo exercebatur ante Incarnationem; ſed ut fatentur contrariæ opinionis defenſores, ante Incarnationem exercebatur a Chriſto, ut Verbum eſt Patris, non ut homo, ergo hoc modo exercetur etiam poſt. Immo cum modo, ſicut ante exerceatur in forma inviſibili, credere par eſt, quod exerceatur a Chriſto ratione divinitatis. Nam in tantum Judicium univerſale viſibiliter exercebitur, quia in illo judicabit Chriſtus ſecundum humanam naturam viſibilem, & non ſolum judicabit animas, ut in judicio particulari, ſed etiam corpora. Et ideo S. Th. *3. part. quæſt. 59. art. 2.* inter rationes, quibus probat Chriſtum ſecundum humanam naturam tunc judicaturum, hanc ponit: *Quia in finali judicio, ut Auguſtin. dicit ſuper Joann.* Tract. 23. *erit reſurrectio corporum mortuorum, quæ ſuſcitabit Deus per filium hominis, ſicut per eumdem Chriſtum ſuſcitat animas, in quantum eſt Filius Dei.*

V. Pro parte vero affirmativa videtur poſſe adduci S. Th. qui *3. p. q. 59. art. 3.* generaliter dicit judiciariam poteſtatem debitam eſſe Chriſto, & propter dignitatem Perſonæ, & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinem gratiæ habitualis, & etiam ex merito humiliationis in paſſione, non diſtinguens inter Judicium univerſale, & particulare.

Accedunt congruentiæ. Non enim minus honorificum eſt Chriſtum Judicem agere in particulari, quam in univerſali Judicio, & eo magis, quia univerſale Judicium non eſt niſi confirmatio, & promulgatio ſententiæ latæ in particulari judicio: ita ut noſtræ ſalutis negotium potius pendeat a particulari judicio; ergo ad majorem Chriſti honorem ſpectat, eum eſſe judicem etiam in particularibus judiciis. Unde *Joan. 5. v. 22. & 23.* dicitur: *Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, ſicut honorificant Patrem.*

Adducuntur etiam auctoritates Patrum, Cypriani, *l. de Mortalitate*, Chryſoſtomi, *Hom. 14. in Matth.* Gregorii, *Hom. 13. in Evang.* quas ſupra retulimus, & alias, quibus aſſeritur homines in morte ante Chriſtum Judicem ſtatuendos.

VI. Verum hic non videtur eſſe controverſiæ ſtatus. Nam etiam oppoſita opinio confitetur, Chriſtum eſſe Judicem a quo animæ judicio particulari judicantur. Sed ſtat quæſtio in hoc an in judicio particulari Chriſtus ſit Judex, ut Filius hominis, ſeu ratione humanæ naturæ, an ut Filius Dei, & ratione divinæ naturæ, quam in generatione accepit a Patre, in quo licet ſit auctoritas primordialis judicandi, tamen Pater non judicat niſi per Filium, qui ejus ſapientia, & veritas eſt, ut ſupra dicebamus. Et in hoc ſenſu dicit Joannes, Pater non judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio. Quod cum auctoritates allatæ non determinent, ideo tutius exiſtimo ſuſpendere judicium.

§. II.

Aliqua circa hoc examinantur.

VII. QUæres primo: An Jeſus videatur ab animabus judicandis, an vero omnino inviſibiliter judicium particulare peragatur.

Quæſitum hoc procedit ſuppoſita opinione, de qua §. *præcedente* actum eſt, nimirum, quod judicium particulare a Chriſto ratione naturæ humanæ peragatur. Supponit etiam, Chriſtum judicem non videri viſione oculari, vel imaginaria; quia utraque hæc viſio utpote materialis, & ſenſitiva dependet ab organo corporeo, in quo fiat, cujus anima dum judicatur, utpote a corpore ſeparata, expers eſt.

Supponit etiam, ante adventum, & mortem Domini Jeſu judicem a judicandis non fuiſſe intuitive viſum, quia tunc animæ, etiam juſtorum, non admittebantur ad viſionem claram Dei, ſed detinebantur in limbo. Cum autem judicium pro eo tempore ageretur a filio Dei ratione divinitatis, ſi Judicem intuitive vidiſſent, intuitive vidiſſent Deum, & fuiſſent beatæ. Multo minus autem tunc judicem videbant animæ, quæ peccato lethali infectæ a corpore ſolvebantur, & ad infernum detrudebantur.

Supponit tandem ut certum, poſt Domini adventum & mortem animæ, quæ in gratia nihil purgandum habentes corpore ſolvuntur, intuitive videre Chriſtum Judicem, non ſolum ratione humanitatis, ſed etiam ſecundum divinitatem, & conſequenter videre Deum unum, & trinum, quia tales animæ ſtatim, ac judicatæ ſunt, ſunt beatæ. Unde quæſitum reducitur ad animas, quæ in exitu a corpore deſtinantur, vel ad temporales Purgatorii, vel ad æternas Inferni pœnas, an iſtæ intuitive viſione intellectuali videant Chriſtum hominem Judicem.

VIII. Reſpondeo, admiſſo etiam, judicium particulare fieri a Chriſto homine, incertum eſt, an animæ tales deſtinatæ, vel ad purgatorium, vel ad infernum, Chriſtum Judicem intuitive videant. Quidam abſolute negant, volentes intuitivam humanitatis Chriſti viſionem omnibus reſervari ad judicium extremum, cum animæ ſimul cum corpore judicabuntur, judicium autem particulare modo prorſus inviſibili fieri, & animas judicatas, quæ ad gloriam non ſtatim adducuntur, ſuam ſortem vel ab Angelis, aut alio modo diſcere, vel ex propria conſcientia, vel demum ex loco, in quo ſtatim collocabuntur.

IX. Alii affirmant, moti, tum ex quibuſdam privatis revelationibus. Tum quia Patres dicunt, animas in judicio particulari apparere, & ſiſti coram Judice. Tum quia, quod animæ purgandæ, aut damnandæ videant Jeſum Judicem, nullum affert inconveniens, quia viſio humanitatis Chriſti non facit eas beatas, ſicut eas non faciet dum in judicio univerſali videbitur, immo ad majorem damnatorum confuſionem conducet videre Judicem, quem contempſerunt, & ad ſolatium aliquale animarum, quæ purgatorio addicuntur. Ita diſcurrunt.

X. Qua autem forma, vel ſpecie Chriſtus ab animabus in judicio particulari videatur, Innocentius III. *L. 2. de contemptu Mundi, c. 43.* ſentit Chriſtum videri ſub ſpecie Crucifixi: *Videt etiam* (inquit) *tam bonus, quam malus, antequam egrediatur anima a Corpore Chriſtum in Cruce poſitum.* Verum hæc meditatio nullum fundamentum habet, ſive in Scriptura, ſive in Patribus. Quod enim Zachariæ 12. v. 10. *Et adſpicient ad me, quem confixerunt*, communiter de judicio univerſali exponitur. Noto tamen Innocentium non dicere, quod anima egreſſa a corpore, quo inſtanti judicatur, videat Chriſtum in Cruce poſitum, ſed *Antequam egrediatur anima a corpore.* Pie enim exiſtimavit, quod inſtante egreſſu animæ a corpore objiciatur imaginationi Chriſtus in Cruce poſitus, redigens in memoriam morientis hominis acerbiſſimam ſui crucifixionem, in juſtorum conſolationem, & impiorum dolorem, & confuſionem. Unde ait: *Malus videt ſibi ad confuſionem, ut erubeſcat, ſe non eſſe redemptum ſanguine Chriſti, ſua culpa exigente.*

XI. Quæres ſecundo: Quomodo in Judicio particulari proferetur a Chriſto Jeſu ſententia.

Reſpondent communiter (etiam illi, qui volunt Chriſtum in forma humana, ſeu ut hominem eſſe judicem in Judicio particulari) quod ſententia proferetur, non vocaliter, ſed ſpiritualiter, & cuique manifeſtabitur, vel per Angelos, vel per infuſionem ſpeciei. Cum enim ſententia intimanda ſit animabus jam corpore exutis, convenientius videtur quod eis, utpote ſpiritualibus, ſpirituali modo manifeſtetur, eo modo quo inter creaturas ſpirituales, puta Angelos, datur locutio, ſeu mutua manifeſtatio.

XII. Hinc inferunt, quod licet judicium particulare exerceatur

 tur

tur a Chriſto homine, ad illud tamen exercendum, nec ipſe e Cælo deſcendet, aut ad animam judicandam præſentialiter accedet, nec anima judicanda aſcendet in Cælum ad thronum Chriſti. Ratio prima eſt, quia ſi Chriſtus judicaturus deſcenderet, perpetuo eſſet extra Cælos, & in continuo motu, immo in diverſis, & contrariis motibus, ut ad tam multos, & in contrariis locis exiſtentes ac continuo morientes, accederet, eorumque animas judicaret. Quare cum Scriptura, & Patres dicunt, Chriſtum venire ad judicium in obitu, non debent intelligi de adventu locali, ſed intellectuali, quia ita ab anima quæ judicatur, videtur, ut ſi ei eſſet localiter præſens. Ratio ſecundi eſt. Quia non decet ſanctitatem cæleſtis Jeruſalem, eam ingredi animas peccato coinquinatas, quales ſunt, quæ in lethali, aut etiam veniali, a corpore ſolvuntur; immo quamvis anima a corpore egrediatur pura, non debet ad locum gloriæ, & præmii admitti niſi poſt latam ſententiam. Quare Patres dum dicunt, deduci animas ad thronum Dei judicandas, non intendunt, eas aſcendere ad Empyreum, ſed loquuntur accommodate ad captum noſtrum, & humano modo rem explicando, ita ut non aliud ſignificent, quam intellectualem præſentationem, & elevationem ad thronum Dei. Ita diſcurrunt, qui volunt Chriſtum hominem eſſe judicem in judicio particulari non minus, quam in univerſali.

XIII. Verum eorum pace dixerim. Si unum ex præcipuis fundamentis ad aſſerendum Chriſtum ut hominem eſſe Judicem etiam in judicio particulari, eſt, quia Scriptura, & Patres dicunt, Chriſtum venturum, & animas coram ipſo ſiſtendas: cur modo dicunt, Chriſtum localiter non deſcenſurum, nec animas localiter coram ipſo præſentandas, ſed totum intellectualiter peragendum? Quia enim Chriſtus ut homo erit Judex in Judicio univerſali, vere localiter deſcendet e Cælo, & homines judicandi vere localiter coram eo præſentabuntur? At hoc inquient, plura inconvenientia in judicio particulari involveret, ſi deſcenſus Chriſti, & aſcenſus animarum per mortem fieret. Fateor. Veriorem ergo crederem opinionem, in quam ut dixi, S. Thom. magis propendet. Quod ſicut ante Incarnationem judicium particulare exercebatur a Chriſto ut Verbum Dei eſt, ita & modo. Sic enim Chriſtus ratione divinitatis omnibus ſemper adeſt, & animæ judicandæ illi præſentes ſunt, & omnia ſpirituali modo peraguntur. Nihilominus, quomodo de facto contingat, nonniſi divinando aſſequi poſſumus.

QUÆSTIO V.

De qualitate Mundi poſt Univerſale Judicium.

Multa, quæ in hac quæſtione eſſent tractanda, ſive de gloria Beatorum, ſive de damnatorum pœnis, in hoc Theologico curſu reſoluta ſunt. De ſtatu enim Beatorum actum fuit, *Tom. 1. in 1. p. de Viſione Dei*, & *in l. 2. dum ageretur de Beatitudine*. De pœnis damnatorum tractatum fuit, *Tomo citato in 1. part.* dum de pœna Dæmonum ſermo fuit. Unde hæc vel omittemus, vel ſtrictim percurremus. De hoc viſibili Mundo in præſenti inquiremus, qualis futurus ſit ejus ſtatus poſt Judicium univerſale.

DUBIUM I.

De ſtatu Corporum Cæleſtium poſt Judicium.

§. I.

De Mundi innovatione.

I. POST divini Judicis ſententiam de toto humano genere pronuntiatam, primum quod immediate ſequetur erit aſſumptio omnium juſtorum una cum Chriſto & Sanctis Angelis in Cælum Empyreum, ut ibi æterna felicitate fruantur, ac eodem tempore dehiſcens terra impios omnes, & ſimul Dæmones abſorbebit ignibus involutos, ut in ejuſdem viſceribus, nimirum in inferno æternaliter crucientur. Unde quæſtioni locus aperitur, quid nempe fiet de hoc viſibili mundo omnibus habitatoribus vacuo.

II. Mundum hunc poſt univerſale Judicium eſſe innovandum conformes affirmant Patres, & Theologi moti auctoritati Scripturæ, tum Iſaiæ 65. v. 17. *Ecce enim ego creo Cælos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora, & non aſcendent ſuper cor. Sed gaudebitis, & exultabitis uſque in ſempiternum in his, quæ ego creo.* Et cap. 66. verſ. 22. *Quia ſicut Cæli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me, dicit Dominus, ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum.* Tum 2. Petri 3. verſ. 12. *Novos vero Cælos, & novam terram ſecundum promiſſa ipſius expectamus, in quibus juſtitia habitat.* Tum Apoc. 21. v. 1. *Vidi Cælum novum, & terram novam: primum enim Cælum, & prima terra abiit, & mare jam non eſt.* Nam quia novi Cæli, & nova terra, quoad ſubſtantiam ſint, ſed quoad accidentia, *in Tract. de fine Mundi q. 1. Dub. 3.* §. 1. diximus.

III. Cauſam hujus innovationis aſſignat S. Auguſt. lib. 26. de Civit. Dei, cap. 16. *Ut ſcilicet mundus in melius innovatus, apte accommodetur hominibus etiam carne in melius innovatis.* Mundus enim eſt propter homines, præſertim propter electos, juxta illud Pauli 1. Cor. 3. v. 22. *Omnia enim veſtra ſunt... ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura; omnia enim veſtra ſunt.* Cum ergo poſt judicium ſtatus electorum ſit innovandus, & perficiendus, decet, ut mundus totus innovetur, & perficiatur modo congruo ſtatui electorum.

Hoc exponit S. Th. *q. 91. Suppl. art.* 1. his verbis: *Omnia corporalia propter hominem facta eſſe creduntur. Unde & omnia dicuntur ei ſubjecta. Serviunt autem homini dupliciter. Uno modo ad ſuſtentationem corporalis vitæ: Alio modo ad profectum cognitionis divinæ, in quantum homo per ea quæ ſunt facta inviſibilia Dei conſpicit ut dicitur Rom. 1. Primo ergo miniſterio creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit; cum ejus corpus ſit futurum omnino incorruptibile, divina virtute id faciente per animam, quam immediate glorificat. Secundo etiam miniſterio non indigebit homo quantum ad cognitionem intellectivam: Quia tali cognitione Deum Sancti videbunt immediate per eſſentiam. Sed ad hanc viſionem eſſentiæ oculus carnis attingere non poterit. Et ideo ut ei etiam ſolatium ſibi congruens de viſione divinitatis præbeatur, inſpiciet divinitatem in ſuis effectibus corporalibus, in quibus manifeſta indicia divinæ majeſtatis apparebunt, & præcipue in carne Chriſti, & poſt hoc in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus. Et ideo oportebit, ut etiam alia corpora majorem influentiam a divina bonitate ſuſcipiant, quam nunc, non tamen ſpeciem variantem, ſed addentem cujuſdam gloriæ perfectionem. Et hæc erit mundi innovatio. Unde ſimul mundus innovabitur, & homo glorificabitur.* Hæc angelica claritate S. Thomas.

IV. Hunc diſcurſum confirmat Eſtius, *in 4. diſt. 48.* §. 6. Cum mundus corporeus propter hominem conditus ſit, congruit divinæ ſapientiæ, ut homine per reſurrectionem glorificando, mundus etiam modo quodam ſuo glorificetur; ſicut & homine peccante mundus fuit in deterius mutatus. *Terra enim maledicta in opere* hominis, *Gen.* 3. Nec dubium, quin & cætera elementa, & quæcumque hominum uſibus ſubſerviunt, ſimilem maledictionem ſubjerint, quemadmodum docent Baſil. & Ambr. *in Hexam.* & Prudentius *in Hamartigenia*, ideſt, *Origine peccati*. Quo ſpectant Pauli verba Rom. 8. v. 20. *Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens*. Unde & de ejus futura cum homine, & propter hominem innovatione ſubjicit, v. 21. *Quia & ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei*, videlicet, adſpirans, & anhelans quodammodo ad renovationem futuram, tamquam ad ſuum, & hominis, propter quem facta eſt, bonum. Quamvis enim ut dictum eſt, nulla tunc futura ſit hominis indigentia, cui mundus iſte ſubſerviat; tamen ſicut oculus interior mentis in Dei contemplatione delectabitur, ita oculus exterior corporis non ſine magna, & ſancta delectatione verſabitur in pulcherrimis Dei operibus contemplandis juxta illud Pſalm. 91. *v.* 5. *Quia delectaſti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo.*

V. Neque hoc eſt incidere in opinionem erroneam Empedoclis, cui adhæſit Origenes, *l. 2. Periarch. c.* 3. ponentis poſt hunc mundum futurum alium — Nam non dicimus nos, mundum innovandum in ſubſtantia, quaſi vetere deſtructo, alium mundum nova creatione Deus ſit facturus, ut Empedocles, & Origenes aſſerebant. Sed dicimus, mundum iſtum fore innovandum nova, & majori accidentali perfectione, non quidem ſibi naturali, & debita, ſed ſupernaturali, & ex Dei gratia, *quam licet corpora illa inſenſibilia non meruerint, homo tamen meruit, ut illa gloria toti univerſo conferretur, in quantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis: ſicut aliquis homo meretur, ut ornatioribus veſtibus induatur, quem tamen ornatum ipſa veſtis nullo modo meretur.* Ita S. Thom. dicto art. 1. ad 4. & 5.

§. II.

An motus Corporum Cæleſtium ceſſabit.

VI. DIco. In mundi innovatione cæleſtium corporum motus ceſſabit. Ita S. Thom. *q. 91. Suppl. art.* 2. Ubi dicit circa hoc triplicem eſſe opinionem. Prima eſt Philoſophorum, qui dicunt, quod motus Cæli ſemper durabit. Sed hoc rejicit S. Doctor, quia *non conſonum fidei noſtræ, quæ ponit certum numerum electorum præfinitum a Deo. Et ſic oportet, quod generatio hominum non in perpetuum duret, & eadem ratione nec alia, quæ ad generationem hominum ordinantur, ſicut eſt motus Cæli & variationis elementorum.* Alia vero eſt. Quod motus Cæli ceſſabit ſecundum naturam. Sed hanc etiam rejicit S. Thom. *quia omne corpus, quod naturaliter quieſcit, & naturaliter movetur, & a quo non recedit, niſi per violentiam. Nullus autem talis locus poteſt aſſignari corpori cæleſti: quia non eſt magis naturalis Soli acceſſus ad punctum Orientis, quam receſſus ab eo.* Unde &c.

VII. Tertia autem opinio, quam amplectitur S. Thom. eſt, quod *motus Cæli ceſſabit in illa mundi innovatione, non quidem ex aliqua naturali cauſa, ſed divina voluntate faciente.* Et probat, quia corpus cæleſte, ſicut & alia in miniſterium hominis facta ſunt, & ad hoc moventur, ut ei inſerviant ad ſuſtentationem vitæ, *in quantum per motum Cæli multiplicatur genus humanum, & generantur plantæ, & animalia, quæ uſui hominum ſunt neceſſaria, & etiam temperies in aere efficitur conſervans ſanitatem. Unde homine glorificato motus Cæli ceſſabit.*

VIII. Alia ratio eſt. Motus Solis, & aliorum orbium cæleſtium inſtitutus a Deo fuit, Gen. 1. v. 14. ut *dividant diem, ac noctem, & ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos.* Sed homine glorificato, ut dicitur Apoc. 10. v. 6. *Tempus non erit amplius*, nec diviſio in diem, ac noctem, in menſes, & annos: Unde Iſaiæ 60. v. 20. *Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam*; ergo &c.

IX. Tertia eſt. Quies ſimpliciter perfectior eſt motu. Tum quia eſt terminus motus. Tum quia quies magis aſſimilat Deo, qui eſt maxime immobilis, ſed homine in fine mundi glorificato corpora cæleſtia in ſumma perfectione erunt; ergo &c.

X. Contra primam rationem S. Thom. nempe, quod motus cælorum ceſſabit in fine mundi, quia ceſſabit generatio, & quicumque alius motus naturalis in inferioribus exurgit dubium, an ceſſatio motus Cæli ſit cauſa ſufficiens ceſſationis generationum, & motuum naturalium. Quibuſdam enim videtur, quod non. Partim quia Cælum non tantum agit per motum, ſed per lucem, & occultas influentias. Unde in ſiſtemate Copernici Cælum neque modo movetur, ſed potius terra circa Cælum: & tamen ſunt generationes, & motus in his inferioribus — Partim. Quia (Joſue 10. verſ. 13.) *Stetit Sol in medio Cæli, & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei*: & conſequenter omnes alii orbes cæleſtes curſus ſuos retinuerunt, cum tamen generationes, aliique motus in his inferioribus pro eo tempore non ceſſaverint.

XI. Tenendi tamen eſt ſententia S. Thomæ, quam docet non ſolum hoc *art.* 2. ſed etiam *quæſt. 5. de potentia, art.* 8. ubi docet: Quod Deus ita videtur inſtituiſſe corporalia, ut inferiora a ſuperioribus, & ſuperiora a ſpiritualibus pendeant: *Unde ceſſante actione ſubſtantiæ ſeparatæ, oportet, quod ceſſet actio corporis cæleſtis, & ea ceſſante, oportet, quod ceſſet actio corporis elementaris*, ea ſcilicet, quæ eſt ſecundum proprietatem corporis, quæ eſt agere per motum. Quia cum in corpore cæleſti duplex ſit actio: una, quæ eſt ad tranſmutationem materiæ, alia ad quamdam diffuſionem ſimilitudinis formæ in medio ad modum ſpiritualis intentionis, *& hoc modo Sol illuminat aerem, & color ſpeciem ſuam multiplicat in medio: uterque autem modus actionis in his inferioribus cauſatur ex corporibus cæleſtibus... Ideo ceſſante motu Cæli, erit quidem actio in his inferioribus illuminationis, & immutationis medii a ſenſibilibus, non autem erit actio per quam tranſmutatur materia, quam ſequitur generatio, & corruptio.* Ita S. Thomas.

XII. Ad ea, quæ opponuntur. Dico ad primum. Quod Cælum agit quidem in hæc inferiora tranſmutanda per lumen, & influentias: ſed lumen, & influentiæ non applicantur eis in ordinario rerum ſtatu niſi per motum. Et ideo hoc ceſſante ceſſabunt dictæ actiones tranſmutativæ inferiorum corporum, immo & ipſa corpora ceſſabunt, ut infra. Quod vero corpora cæleſtia non moveantur, ſed terra circa Cælum, ut fert ſiſtema Copernici, falſum puto quia contrarium Verbo Dei, ut ſtatim dicam. Neque hic examinare operæ pretium eſt.

Ad ſecundum. Reſpondeo, quod Deus ea virtute, qua ad vocem Joſue fecit ſtare Solem, fecit etiam ut generationum, & actionum naturalium ordo in his inferioribus ſervaretur. Sicut dicit S. Thom. *Opuſc. 10. art. 8. & Opuſc. 11. art.* 10. quod licet ceſſante motu Cæli ceſſaret in fabro motus mallei, immo ceſſaret corpus mallei, & ipſum corpus fabri vitam amitteret: ſi tamen ſupernaturali virtute, & fabri, & mallei remanerent; oportet dicere quod fabrorum corpora eamdem haberent vim ad movendum malleum, quam modo habent.

XIII. Sed dices primo. Subſtantia corporum cæleſtium ſemper erit; ergo ſemper erit id propter quod facta eſt, alias eſſet fruſtra, ſed cæleſtia corpora facta ſunt ad hoc ut *dividant diem, ac noctem, & ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos*, Gen. 1. verſ. 14. Quod non poſſunt facere niſi per motum; ergo motus Cæli ſemper durabit.

XIV. Reſpondeo diſt. conſeq. ſemper erit id propter quod ultimo facta eſt, conc. conſeq. propter quod proxime facta eſt, nego conſeq. Ita S. Thom. hoc *art. 2. ad* 3. his verbis: *Finis qui ibi* (in Geneſi) *aſſignatur corporibus cæleſtibus eſt finis proximus, quia eſt proprius eorum actus. Sed iſte actus ulterius ordinatur ad alium finem, ſcilicet ad miniſterium humanum, ut patet per id quod habetur Deuter.* 4. Ne forte oculis elevatis ad Cælum videas Solem, & Lunam, & omnia aſtra Cæli, & errore deceptus adores ea, quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub Cælo ſunt: *Et ideo magis debet ſumi judicium de corporibus cæleſtibus ſecundum miniſterium hominum, quam ſecundum finem in Geneſi aſſignatum. Corpora autem cæleſtia per modum alium in miniſterium hominis glorificati cedent, ut ſupra dictum eſt* (nimirum Beatorum gloriæ) *ideo non ſequitur, quod fruſtra remaneant*, quamvis careant motu.

XV. Replicabis. Nihil eſt propter id, quod eſt vilius ſe: ſed generabilia, & corruptibilia, inter quæ ſunt homines, viliora ſunt Cælis, qui incorruptibiles ſunt, ergo &c.

Reſpondet S. Thom. q. 5. de potentia, art. 5. ad 5. Quod *licet generabilia, & corruptibilia ſint viliora Cælo; tamen animæ rationales ſunt corpore Cæli nobiliores: quæ tamen a Deo producuntur ad eſſe in materia diſpoſita per motum Cæli*, qui ad hoc ſervit, ut per continuas generationes, & corruptiones compleatur numerus electorum, quo completo ceſſabit finis *principalis* motus Cæli, non tamen *ultimus* qui eſt bonitas divina, *in quantum creaturæ quoquomodo ad eam pertingunt, vel per ſimilitudinem, vel per debitum famulatum*, ut docet idem S. Thom. ibidem *ad* 6.

XVI. Dices ſecundo. Motus circularis eſt naturalis cæleſtibus corporibus, ſicut naturalis eſt gravi motus deorſum, & levi motus ſurſum, cum hac differentia, quod gravia, & levia naturaliter non moventur, niſi cum ſunt extra ſuum *ubi*: Cælum autem movetur etiam dum eſt in ſuo *ubi*: Sed gravia, & levia detineri non poſſunt a motu ſine violentia, ergo neque Cælum. Cum enim nihil violentum poſſit eſſe perpetuum, ſequeretur, quod illa quies in Cælo non eſſet perpetua, ſed quod aliquando Cælum iterum moveri inciperet, quod eſt fabuloſum.

XVII. Reſpondeo nego maj. Motus enim Cæli (ut docet S. Th. *q. 9. de pot. art. 5. cit.*) non eodem modo eſt naturalis Cælo, ſicut motus elementorum eſt naturalis elementis. Nam in his non ſolum habet principium materiale, & receptivum, ſed etiam formale, & activum; formam enim elementaris corporis ſequitur talis motus, ſicut ceteræ proprietates. In Cælo autem motus circularis eſt quidem naturalis ratione principii paſſivi, quia Cælum naturaliter capax eſt talis motus, non tamen ratione principii activi; quia ejus forma non habet inclinationem ad talem motum, unde quies ei non eſt violenta. Neque etiam Cælum movetur ad aliquam perfectionem ſibi acquirendam, ſed ut ſerviat numero electorum complendo; hic eſt enim finis motus cælorum. Unde numero electorum completo, Cælum deſiſtit a motu, abſque eo quod deficiat illi aliqua perfectio ſuæ naturæ conveniens, immo perfectio ejus augebitur, ut infra.

XVIII. Dices tertio. Si Sol a motu ceſſaret, non eſſet aſſignabile, in qua mundi plaga perſiſteret, cum ſit indifferens ad quamcumque. Addo quod ſi in Oriente perſiſteret, alia pars Occidentalis oppoſita eſſet in perpetuis tenebris, quod illi felici ſtatui orbis non congrueret.

XIX. Reſpondeo cum S. Thoma q. 91. Suppl. art. 2. ad 8. *Quod quamvis corpus Cæleſte ſecundum ſuam naturam æqualiter ſe habeat ad omnem ſitum, qui eſt ei poſſibilis, tamen ſi comparetur ad ea, quæ ſunt extra ipſum, non æqualiter ſe habet ad omnes ſitus, ſed ſecundum unum ſitum nobilius diſponitur reſpectu quorumdam, quam ſecundum alium, ſicut quoad nos nobilius diſponitur Sol in die, quam in nocte. Et ideo probabile eſt, cum tota innovatio mundi ad hominem ordinetur, quod Cælum habeat in illa novitate nobiliſſimum ſitum, qui eſt poſſibilis in reſpectu ad noſtram habitationem.*

XX. Propterea cum ſecundum Ariſtotelem nobiliſſimus cæli ſitus ſit Oriens, in quo etiam creatus cenſetur Sol, ſicut Luna in Occidente, valde veriſimile creditur, Solem ſiſtendum fore in Oriente, & Lunam in Occidente, non quia completa ſit revolutio Cæli, quæ niſi triginta ſex millibus annorum complebitur, alias ut bene advertit S. Thom. cit. *ad* 8. ſequeretur, quod mundus deberet tamdiu durare, & præterea ſciri poſſet, quando mundus finiri deberet) ſed divina voluntate ita ſtatuente. Veriſimile enim eſt, Deum collocaturum Solem, & Lunam, in eo puncto ſeu loco, in quo quarto die utrumque luminare condidit: luminare autem majus, nempe, Solem creditur condidiſſe in Oriente, & in noſtro Hemiſpherio, & in eo primo eluxiſſe. Lunam autem in oppoſito, & ad Occidentem, quia illam in plenilunio, & Soli oppoſitam poſuit, ut ſtatutum fuit in quadam Synodo Palæſtina apud Bedam de ratione temporum, & tradit Damaſcenus, *lib. 2. fidei, Orth. cap.* 7. Sic enim Luna oppoſita Soli plenius a Sole illuminabitur.

Creditur etiam, Solem permanſurum in Oriente, & in noſtro Hemiſpherio, quia in eo olim fuit Synagoga, & Eccleſiæ Chriſti initium, & Chriſtus redemptionis noſtræ myſterium ibi operatus eſt, & illuc etiam deſcendet ad univerſale Judicium, ut ſupra dictum eſt. Eadem ratione creditur, Stellas omnes collocandas in æternum permanſuras in eo loco, in quo conditæ fuerunt. Ita probabiliter diſcurritur.

XXI. Nihilominus nihil certi poſſumus ſtatuere, quia ab eo quod factum eſt in conditione rerum, non valet arguere ad ea, quæ in rerum fine contingent. Nam ut ait S. Th. q. 5. de potentia, art. 5. ad 16. *In mundi principio natura inſtituebatur. Et ideo in his, quæ ad principium ſpectant, non oportet naturæ proprietatem prætermittere. In mundi autem fine naturæ operatio conſequitur finem a Deo ſibi inſtitutum: Unde oportet ibi recurrere ad voluntatem Dei, quæ talem finem inſtituit.* Nec etiam movere nos debet, ſi Sol in una parte terræ ſemper conſiſtet. Nam, ut ait idem S. Thom. ibi ad 17. *Licet Cælo quieſcente ſemper ſit futurus Sol ex una parte terræ, non tamen ex alia parte terræ erunt omnino tenebræ, & obſcuritas propter claritatem, quæ a Deo elementis tradetur. Unde habetur Apoc.* 20. *Quod* Civitas non eget Sole, neque Luna; nam claritas Dei illuminabit eam. *Si tamen ſit amplior claritas ex illa parte terræ quæ fuit inhabitata a Sanctis nullum inconveniens ſequitur.* Uno verbo (inquit S. Thomas ibi ad 18.) *Quamvis ad Cælum æqualiter ſe habeat ad quemlibet ſitum ſibi poſſibilem; non tamen motus eſt propter acquiſitionem ſitus, ſed propter aliquod aliud: Unde in quocumque ſitu remaneat completo eo ad quod erat* (nempe numero electorum) *nihil differt.* Ita S. Thomas & quidem tutius. Nam aliter niſi divinando poſſumus loqui.

§. III.

An corporibus cæleſtibus in illa innovatione claritas ſit augenda.

XXII. DIco. In illa innovatione corporum cæleſtium claritas augebitur. Quantitas tamen, & modus hujus augmenti illi ſoli notus eſt, qui erit illius auctor. Ita S. Th. *q. 91. Suppl. art.* 3. Primam partem ſic probat: *Ad hoc innovatio mundi ordinatur, ut etiam mundo innovato, manifeſtis indiciis quaſi ſenſibiliter Deus ab homine videatur: Sed creatura præcipue in Dei cognitionem ducit ſua ſpecie, & decore, quæ manifeſtant ſapientiam facientis, & gubernantis: Unde dicitur Sap.* 13. A magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibi-